

DROŠĪBA UN ATTĪSTĪBA

ATTĪSTĪBAS SADARBĪBAS VĒSTIS

1 (5) /2017, ISSN 2256-0793

Zaļā brīvība

*Kas ir prioritāte: drošība vai attīstība?
Kas ir sabiedrības drošība un
drošumspēja? Cik droša ir
pilsoniskās sabiedrības telpa? Kā
drošība izpaužas enerģētikas
jomā, iekšpolitikā un dabas
vidē? Kādi ir drošības
un pārmaiņu stāsti?
Kur meklēt saikni
starp drošību un
attīstību?*

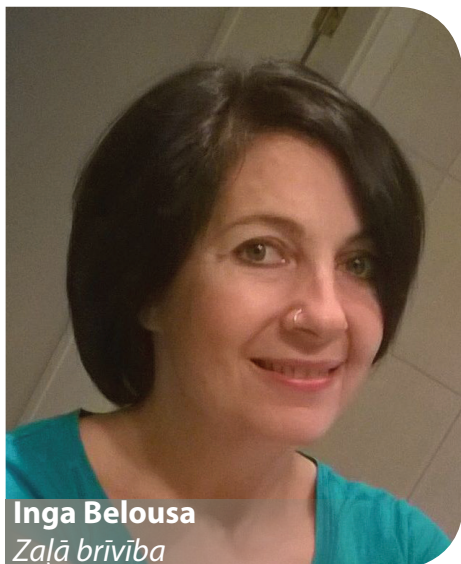
VIEDOKĻI
SABIEDRĪBĀS
DROŠĪBA
UN
DROŠUMSPĒJA

POZĪCIJAS
DROŠĪBA
ENERĢĒTIKĀ,
IEKŠPOLITIKĀ UN
DABAS VIDĒ

PIEREDZE
DROŠĪBAS
UN
PĀRMAIŅU
STĀSTI

NOTIKUMI
PASĀKUMI
DROŠĪBAS
UN ATTĪSTĪBAS
SASAISTĪŠANAI

RESURSI
INFORMĀCIJAS
AVOTI
PAR DROŠĪBU UN
ATTĪSTĪBU

Inga Belousa
Zaļā brīvība

Pašreizējo laiku, kad notiek strauji mainīgas, satraukuma un nemiera pilnas pārmaiņas, dēvējam arī par turbulentu laiku. Straujās pārmaiņas rada izaicinājumu vispārzināmai patiesībai, ka jebkuram cilvēkam ir tiesības dzīvot drošā vidē, jo notiekošie konflikti, kari, valstu un cilvēku radītās katastrofas šīs tiesības ievērojami apdraud. Tāpēc turbulentā laikā vairāk nekā jebkad ir nepieciešami personīgi, valsts līmeņa un globāli orientieri. Turbulentā laikā vislielākais izaicinājums ir drošības sajūtas veidošanās par savu, kopienas, valsts un pasaules nākotni.

Drošības jautājumi ir kļuvuši par vienu no Eiropas Savienības prioritātēm, un liela loma tiek piešķirta militārajai drošībai. Eiropas Komisija ir izstrādājusi Eiropas Aizsardzības rīcības plānu un izlēmusi veidot kopīgu Aizsardzības fondu. Ir pieņemts jaunais ES attīstības politikas dokuments — konsenss par attīstību *Mūsu pasaule mūsu cieņa, mūsu nākotne*, kurā ir paplašināta oficiālās attīstības palīdzības izpratne, tajā iekļaujot arī ar drošību saistītās iniciatīvas.

Taču daudzās pasaules valstīs cilvēkus vispirms ir nepieciešams pasargāt no bada, nabadzības un kara. Līdz ar to, drošību nav iespējams nodrošināt tikai ar aizsardzības izdevumiem. Lielāko daļu no problēmām, kas saistītas ar karu un migrāciju, nevar atrisināt, palielinot līdzekļus ieročiem. Un nav viennozīmīgas atbildes, vai militārā drošība stiprina vai vājina pilsonisko sabiedrību un tās drošumspēju. Tāpēc ir svarīgi meklēt risinājumus, kā veiksmīgi atbalstīt attīstību nedrošās situācijās, un diskutēt, vai ir pareizi izmantot oficiālās attīstības palīdzības līdzekļus militārās drošības uzturēšanai.

Vietējā kopiena un pasaule kopumā var attīstīties ilgtspējīgi, ja cilvēki ir brīvi no bailēm un trūkuma. Droša un atbalstoša vide palielina iedzīvotāju drošumspēju. Taču drošības radīšanā ir svarīga ne tikai sociālā vide, bet arī daba un ekonomika. Tāpēc drošība ir daudzveidīga: vides drošība, politiskā un sociālā drošība, pārtikas, enerģētiskā, finanšu un citas drošības.

Drošības jautājumus kopienā un pasaulē nevar uzticēti tikai un vienīgi drošības sistēmas institūcijām. Iedzīvotāju drošumspējas palielināšanā liela loma ir pilsoniskajai sabiedrībai. Stipra pilsoniskās sabiedrības telpa ir kā kritiskā balss, kas seko līdzi un pieprasa, lai politikas veidotāji domātu par sabiedrības labklājību un saskaņotu attīstību, un būtu atbildīgi par saviem lēmumiem.

Zaļā brīvība aktīvi iesaistās ilgtspējīgas attīstības iniciatīvu aktualizēšanā, izskaidrošanā un ieviešanā. Ar mērķi pilnveidot sabiedrības izpratni par savstarpējo saikni pasaulē, globāliem izaicinājumiem un to risinājumiem vietējā kopienā, veidojam šo izdevumu *Attīstības Sadarbības Vēstis*, ko elektroniskā formātā publicējam vairākas reizes gadā. Izdevuma

mērķauditorija ir politikas veidotāji, žurnālisti, viedokļu līderi, kopienas aktīvisti un Latvijas sabiedrība kopumā.

Šī piektā *Attīstības Sadarbības Vēstis* izdevuma pamatā ir temats par drošības un attīstības jautājumu savstarpējo saikni. Tas aicina aizdomāties par sevi kā daļu no pasaules un par savu rīcību, dzīvojot globālā sabiedrībā. Šī numura izaicinājums ir skaidrot drošības temata izpausmi svarīgākajās attīstības jomās — sociālajā, enerģētiskajā un ekonomiskajā, politiskajā un vides jomā un veicināt konstruktīvu viedokļu veidošanos par drošības un pārmaiņu pieredzi attīstības sadarbībā.

Šis izdevuma temats atspoguļo saikni starp globālo un vietējo mērogu uzdodot jautājumus — *Kas ir prioritāte: drošība vai attīstība? Kas ir sabiedrības drošība un drošumspēja? Cik droša ir pilsoniskās sabiedrības telpa? Kā drošība izpaužas enerģētiskajā jomā, iekšpolitikā un dabas vidē? Kādi ir drošības un pārmaiņu stāsti? Kur meklēt saikni starp drošību un attīstību?*

Izdevumā *Attīstības Sadarbības Vēstis* atradīsī rakstus, kas ir sakārtoti piecās sadaļās: (1) viedokļi par sabiedrības drošumu un drošumspēju, (2) pozīcijas par drošību enerģētiskā, iekšpolitikā un dabas vidē, (3) pieredze drošības un pārmaiņu stāstos, (4) notikumi, kas sasaista drošības un attīstības jomas, (5) resursi par drošību un attīstību.

Attīstības Sadarbības Vēstis vari lejupielādēt Zaļās brīvības mājaslapā <http://www.zalabriviba.lv/publikacijas/attistibas-sadarbibas-vestis/> vai saņemt elektroniski, piesakoties uz inga@zalabriviba.lv.

Arī nākošo — sesto *Attīstības Sadarbības Vēstis* numuru varam veidot kopā. Ja vēlies ko nopublicēt — padalies!

Globālās attīstības mīti. Attīstības Sadarbības Vēstis, 1 (5), 2017. — 43 lpp. ISSN 2256-0793

Izdevējs: biedrība "Zaļā brīvība", reģ.nr.: 40008001945

Juridiskā un pasta adrese: Lapu iela 17, Rīga, LV-1002

Redaktore: Inga Belousa, inga@zalabriviba.lv

Maketētājs: Ilja Piščevs

Vāka bilde no www.pixabay.com

Attīstības Sadarbības Vēstis

- publicējam divas reizes gadā ar mērķi pilnveidot Latvijas sabiedrības izpratni par savstarpējo saikni pasaulē, globāliem izaicinājumiem un to risinājumiem globālā un vietējā līmenī,
- sagatavojam elektroniskā formātā ar Eiropas Savienības finansiālu atbalstu; par izdevumu atbild Zaļā brīvība, par rakstu saturu atbild izdevuma rakstu autori, un tas nekādā veidā neatspoguļo Eiropas Savienības oficiālo viedokli,
- izdodam projekta MEDIJI ATTĪSTĪBAI (EYD2015: Media for Development, DCI-NSAED/2014/338-309) ietvaros, kas ir Eiropas Komisijas atbalstīts projekts, un Zaļā brīvība ir viena no projekta dalīborganizācijām.

Šis izdevums ir licencēts ar CREATIVE COMMONS licenci [Atsaucoties-Nekomerciāli-Nemainot](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/), kas ļauj citiem izdevumu pārveidot un radīt darbus izplatīt, norādot autoru un portālu www.zalabriviba.lv, ar tiem pašiem licences noteikumiem un tikai nekomerciālām vajadzībām.

Media4Development

Drošumspējas jēdziens: ražots Latvijā

Māra Šimane
Pārresoru koordinācijas centrs

Pirms piecpadsmit gadiem, kad Latvija bija uz iestāšanās Eiropas Savienībā sliekšņa, Latvijas iedzīvotājiem jau bija iespējas un izredzes dzīvot labklājībā un arī attīstīt Latvijas valsti. Tomēr, liels iedzīvotāju skaits šīs attīstības iespējas nesaskatīja. Ar Apvienoto Nāciju attīstības padomes (UNDP Latvija) atbalstu, politologi, sociologi, antropologi, psihologi, tautsaimniecības eksperti, valodnieki — praktiķi un akademiķi — meklēja risinājumu Latvijas attīstības šķēršļiem. Tapa Latvijas pārskats par tautas attīstību [Cilvēkdrošība 2002/2003](#), kur pirmo reizi parādījās Latvijai unikālais drošumspējas jēdziens, par kuru tā veidotāji 2004.gadā saņēma ANO inovācijas balvu. Pārskatā veiktajos pētījumos iedzīvotāji atklāja par ko baidās personīgā dzīvē un attiecībā uz Latviju, cik intensīva ir šī nedrošība, un kas rada drošības sajūtu.

Lai cilvēks, sabiedrība un valsts varētu attīstīties, ir jāstiprina “individua spēja nezaudēt drošību un drošības sajūtu, bet, ja tas noticis, drošību un drošības sajūtu atgūt,” tā arī

ir drošumspējas definīcija. Drošumspēja ir stiprināma gan mainot objektīvu situāciju (piemēram darba tirgū), gan uzlabojot spēju rīkoties.

Drošumspēju var uzlabot ar sešiem soļiem: 1) noteikt galvenos apdraudējumus, to intensitāti un iedzīvotāju grupas, kuras jūtas nedrošas; 2) ņemt vērā objektīvos un subjektīvos apstākļus, jo abi ietekmē cilvēku rīcību; 3) stiprināt drošumspējas faktoros; 4) novērst apdraudējumus; 5) stiprināt individu spējas veidot savas individuālās drošības stratēģijas; 6) kad cilvēki paši nevar tikt galā ar nedrošību, panākt dažādu pušu sadarbību un iesaisti situācijas uzlabošanai.

Svarīgākie faktori, kas ietekmē Latvijas iedzīvotāju drošumspēju, kopumā ir bijuši: pietiekami un prognozējami ienākumi, stabilitāte bērnībā (bez vardarbības, ar gādīgiem vecākiem, nevis bērnība institūcijā), paša kompetences, iespēja uzturēt labu veselību, spēja sadarboties, uzticēties citiem cilvēkiem un valstij. Veselībai vienmēr ir bijusi ir unikāla loma drošumspējā. Kopumā iedzīvotāji gan 2002. gadā, gan arī 2012. gadā (abos gados veiktas apjomīgas aptaujas) baidās no tā, ka saslims, ka saslims un nevarēs strādāt un, ka būs slikta veselības aprūpe. Savukārt, vesels cilvēks ir ar lielāku drošības sajūtu un rīcībspēju. Veselības jautājums arī valsts mērogā ir eksistenciāls, jo Latvijas sabiedrība noveco.

2010.—2014. gadā Latvijas augstskolās tika īstenota Valsts pētījumu programma Nacionālā identitāte (valoda, Latvijas vēsture, kultūra, cilvēkdrošība). Šīs prog-

rammas ietvaros tapa vairākas grāmatas, kas padziļināja jēdzien drošumspēja, un programma veicināja jaunas, profesionālas zinātnieku un politikas veidotāju paaudzes izglītošanos, kas domā cilvēkdrošības kategorijās. Žanetas Ozoliņas redakcijā 2012. gadā tika izdots krājums [Cilvēkdrošība Latvijā un pasaulē: no idejas līdz praksei](#). Un tagad tas jau ir Latvijas klasika interesentam, kas vēlas iepazīties dziļāk ar cilvēkdrošības jēdzienu. Vairāki šīs grāmatas autori joprojām strādā ar cilvēkdrošības jautājumiem, piem., Toms Rostoks un Nora Vanaga — aizsardzības jomā, Ilze Bērziņa—Ruķere — veicinot policijas darbu ar cilvēkiem. Savukārt, Vidzemes augstskolas pētnieki Feliciānas Rajevaskā vadībā ir sagatavojuši vairākus rakstu krājumus par cilvēkdrošību Latvijā. 2011. gadā tika publicēts krājums [Cilvēkdrošība Latvijā: riski un ietekmējošie faktori](#), kurā tika analizēta cilvēkdrošība sociālajā, nevis individa līmenī, īpaši trūcīgo vidū. Un 2014. gadā tika publicēta rokasgrāmata sociālajā jomā strādājošiem [Sociālā cilvēkdrošība: bērni un ģimenes ar bērniem Latvijā](#) par krīzes laikā sociālās drošības pasākumu ietekmi uz cilvēku drošību.

2012.gada decembrī Saeima apstiprināja [Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2014.—2020. gadam](#) (NAP2020). Tās izstrādāšanā tika ņemta vērā Latvijas universitātes pētnieku grupas veiktā 2012. gada aptauja par cilvēkdrošību. Kā viena no trim NAP2020 prioritātēm tika noteikta drošumspējas stiprināšana, un prioritātes “Cilvēka drošum-

spēja” pieci rīcības virzieni aptuveni saskan ar augšminētajiem drošumspejas faktoriem. NAP2020 pamato, ka drošumspejas stiprināšana ir svarīga Latvijas politikā.

Nevalstiskās organizācijas un privātais sektors arī ir pievērsušies cilvēkdrosības koncepta un uz to balstītās pieredzes izstrādei. 2014. gadā biedrība Latvijas Platforma attīstības sadarbībai (LAPAS) izstrādāja trīs savstarpēji saistītas publikācijas: rokasgrāmatu [Cilvēkdrosības koncepcijas ieviešana kopienu līmenī, tajā skaitā nevalstiskajās organizācijās](#), [Praktiskās vadlīnijas cilvēkdrosības koncepcijas ieviešanai kopienu līmenī, tajā skaitā nevalstiskajās organizācijās](#), un [Ziņojums par labās prakses piemēriem cilvēkdrosības ieviešanā kopienu līmenī, tai skaitā nevalstiskajās organizācijās](#).

ERGO apdrošināšanas firmas uzdevumā pētījumu centrs SKDS veic regulāras iedzīvotāju aptaujas

par cilvēkdrosību, turpinot uzsāktu UNDP un Latvijas Universitātes darbu. Viena no iezīmēm, kas ir atspoguļota šajos pētījumos, ir tāda, ka cilvēki turpina raizēties par veselību un nodarbinātību, taču pēdējā gadā ir palielinājušās arī bažas par ekonomikas krīzes atkārtošanos.

Cilvēkdrosību un drošumspeju sāk skatīt arī kontekstā ar Latvijas attīstības priekšrocībām un arī konkrētiem draudiem. 2015. gadā publicētajā zinātniski pētnieciskajā rakstu krājumā [Gender and Human](#)

[Security: A View from the Baltic Sea Region](#) kā drošumspejas faktors ir apskatīta dzimumu līdztiesība, kam Latvijā un Baltijas jūras reģionā uz pasaules fona ir lielas priekšrocības. Kad pēc Ukrainas teritorijas okupācijas starptautiski tika aktualizēta krievvalodīgo iedzīvotāju drošības sajūta Latvijā, 2016. gadā pētnieki izdeva rakstu krājumu [Societal Security. Inclusion–Exclusion Dilemma. A portrait of the Russian-speaking community in Latvia](#).

Kāda sasaiste ir valsts drošībai ar cilvēkdrosību un drošumspeju? Drošumspeja ir ikkatra indivīda vai

Latvijas zinātnieki un pētnieki drošumspeju angļiski tulko kā securitability, bet tas ir vārds, ko nav vienkārši nedz izrunāt, nedz atcerēties. Pēdējos gados starptautiski arvien biežāk diskutē par cilvēka spēju atgūties no nestabilajām situācijām, ko angļiski tulko kā resilience. Vārds resilience ir aizgūts no vides zinībām un tiek izmantots saistībā ar vides spēju pielāgoties klimata pārmaiņām. Un, lai gan resilience ir kļuvis par modes jēdzienu, Latvija ir vienīgā zināmā valsts, kurā it veikts sistemātisks darbs šī jēdziena stiprināšanā un

pieredzes pilnveidē. Arī pašreiz, informējot par Nacionālo attīstības plānu angļu valodā, tiek izmantots jēdziens resilience, savukārt, dažādos avotos resilience ir saprotama kā Latvijā zināmā drošumspeja.

Globalizācijas un ātro tehnoloģisko pārmaiņu laikmetā ir svarīgi būt cilvēkam ar augstu drošumspeju. Tāpēc cerēsim, ka izdosies Nacionālo attīstības plānu īstenot, un pieredzēt to, ka cilvēki Latvijā kļūst arvien spējīgāki pielāgoties mainīgajai videi.

Protams, tikai cilvēks pats var sevi izmainīt, ja vēlas. Un katrs mēs veidojam savas pārmaiņu stratēģijas. Taču ir svarīgi nošķirt, vai nedrošība ir īsta, vai tikai iedomāta, un attiecīgi rīkoties. Apstākļos, kad cilvēks pats netiek galā, būtu jāiesaista dažādi palīgi, kas gādātu par drošību, jo svarīgi būtu katram apzināt savus resursus un palīdzēt citiem, lai dzīve šodienā nekompromitētu izredzes uz labāku dzīvi nākotnē sev un nākamajām paaudzēm.

Pāresoru koordinācijas centrs

NAP 2020 «stratēģiskā daļa»

tā kopienas, sabiedrības vai valsts spēja aizsargāt, nodrošināt drošību, lai indivīds, sabiedrība vai valsts var turpināt attīstīties. Drošība ir priekšnoteikums attīstībai. Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa rīkotajā diskusijā “Latvijas drošība 21. gadsimtā: Pieaugošie izaicinājumi un iespējamie risinājumi”, [Žaneta Ozoliņa savā uzrunā saka](#), ka drošība mērāma ne tikai aizsardzības budžeta apjomā, bet arī citās mērvienībās: spējā sadarboties, atbildēt par savu un citu drošību.

Drošumspēja: ideāli, mērķi un ikdiena

Drošība dažādos kontekstos var nozīmēt atšķirīgas lietas. Cilvēkdrošība ietver brīvību no bailēm un brīvību no trūkuma, kā arī iespēju dzīvot cieņpilnu dzīvi. Tā ietver vairākas dimensijas — ekonomisko, uztura, veselības, vides, personisko un kopienas, kuras pastāv mijiedarbībā starp cilvēku, valsti un starptautisko vidi. Dažkārt cilvēkdrošība tiek aplūkota tikai militāras un kriminālas vardarbības kontekstā. Plašākā skatījumā tā tiek uzlūkota kā tautas attīstības priekšnosacījums, jo baiļu pārņemtiem cilvēkiem arī rīcībspēja ir paralizēta. Savukārt cilvēka drošumspēja ietver pozitīvas indivīda īpašības, pozitīvas tuvākās attiecības, ekonomisko drošību, spēju pozitīvi iesaistīties attiecībās ar citiem cilvēkiem, sadarbīgu uzticēšanos valsts institūcijām un starptautiskām organizācijām. Drošumspēja ir cilvēka spēja nenākt nedrošā situācijā un nezaudēt drošības sajūtu, bet, ja tas noticis, drošību un drošības sajūtu atgūt. Var teikt, ka cilvēkdrošības jēdziens skatās gan uz valsts ietvaru dažā-

dās drošības dimensijās, gan cilvēku drošības izjūtu, kamēr cilvēka drošumspējas jēdziens priekšplānā izvirza cilvēka paša spējas saglabāt drošību un tikt galā ar apdraudējumiem. Turklāt šie abi ir salīdzinoši nesen izveidoti jēdzieni, kuri tiek lietoti kopš 20. gadsimta deviņdesmitajiem gadiem. Citos kontekstos tiek lietots sociālās drošības jēdziens, kura lietojuma vēsture sākas 20. gadsimta vidū. Šaurā izpratnē ar to saprot ienākumu aizvietošanu sociālā riska situācijās (kā tas 1952. gadā definēts Starptautiskās darba organizācijas konvencijā par sociālās drošības minimālajiem standartiem). Plašākā izpratnē balstās uz ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas (pieņemta 1948. gadā) 22. pantu, ka katram cilvēkam ir tiesības uz sociālo drošību un viņa personības pašcieņas uzturēšanai un brīvai attīstībai nepieciešamo tiesību īstenošanu ekonomiskajā, sociālajā un kultūras jomās. Ar atšķirīgām niansēm, visi šie jēdzieni tiek lietoti nozīmīgos starptautiskos dokumentos un veido globālās attīstības ideālus un mērķus, kas ietver drošību par pamatvajadzību apmierināšanu, fizisko drošību un ideju par cieņpilnu dzīvi, brīvu personas attīstību un cilvēktiesības.

Latvijā drošumspējas jēdziens pirmo reizi ir lietots 2002. gadā Pārskatā par tautas attīstību. Tā nozīme politikas plānošanas dienaskārtībā nostiprināta [Latvijas Nacionālā attīstības plānā 2014.—2020. gadam](#), kur otrā prioritāte ir vērsta uz vajadzību stiprināt iedzīvotāju drošumspēju. NAP 2020 iedzīvotāju drošumspēju interpretē kā spē-

ju pielāgoties mainīgiem apstākļiem. Analizējot virzienus un veidu, kā NAP 2020 tiek izvērstā cilvēka drošumspējas prioritāte, tās saturs kopumā vairāk atbilst sociālās drošības izpratnei. Netiek ietverts akcents uz pozitīvām indivīda īpašībām, pamatā tiek akcentēts valsts nodrošinātais sistēmiskais ietvars iespējai dzīvot cieņpilnu dzīvi un tiek izvirzīti attīstības mērķi cilvēkdrošībai un sociālajai drošībai svarīgākajās jomās (nodarbinātība, ģimene, veselība, izglītība, līdzdalība un iekļaušana). Šāds konceptuāls skatījums uz sociālo drošību un sociālo jautājumu nozīmīgumu ir tuvs arī ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķos nospraustajām prioritātēm sociālās ilgtspējas dimensijā. Politiskie mērķi cilvēka drošumspējas stiprināšanai ir patiešām būtiski, jo saskaņā ar 2014. gadā publicētiem datiem, 64% Latvijas iedzīvotāju jūtas nedroši par savu nākotni un tieši sociālās drošības trūkumu (bezdarbu, zemas algas, zemas pensijas, sociālās netaisnības izjūta dēļ ienākumu nevienlīdzības) pētnieki uzskata par vienu no nozīmīgākajiem emigrāciju veicinošiem faktoriem. Novērojamā sakarība starp dzimstības rādītājiem un ienākumiem (Latvijā augstākie dzimstības rādītāji ir Rīgā un Pierīgā, kur cilvēkiem ir arī augstākie ienākumi, savukārt zemākie dzimstības rādītāji ir Latgalē, kur ir arī zemākie ienākumi), arī liecina par to, ka cilvēki nejūtas droši, ka var atļauties bērņus un varēs apgādāt ģimeni.

Vispusīgs cilvēkdrošības situācijas novērtējums Latvijā nav

veikts kopš 2002. gada, kad tas tika padziļināti analizēts izdevumā [Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2002/2003](#). Tomēr daudzām cilvēkdrosībām svarīgām jomām tiek regulāri sekots līdzī un ir iespējams

no zemākajām algām, salīdzinoši augsts iedzīvotāju īpatsvars ir pakļauti nabadzībai, saskaras ar dziļu materiālo nenodrošinātību vai sociālo atstumtību, kā arī Latvijā ir vieni no augstākajiem pacientu

bija 70 latī, vidējā vecumpensija — 62 latī. Vidējais ienākumu līmenis ir būtiski mainījies uz augšu, tomēr subjektīvā apdraudējuma sajūta joprojām ir pietiekoši augsta.

Aplūkojot Latvijas iedzīvotāju

Foto: Baiba Bela. 2016. gadā Ķekavā SiforAGE pētījuma seminārā par aktīvu novecošanu. Pētījuma ietvaros noskaidrojām, kaut arī Latvijas pensionāriem ir maz naudas, tas netraucē būt aktīviem — tiek rīkoti pieredzes apmaiņas braucieni, dažādi pasākumi, daudzveidīgas brīvā laika pavadīšanas aktivitātes ietver valodu mācīšanos, vingrošanu, dejošanu, dziedāšanu, rokdarbus, šahu un pat zolītes spēli. Tas nozīmē, ka bieži vien vajag galvenokārt vēlēšanos kaut ko darīt un uzņēmību pašiem meklēt iespējas, nevis biezu maku.

tās analizēt, izmantojot Centrālās statistikas pārvaldes veiktos apsekojumus “Eiropas Savienības statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem” un citu pētījumu datus.

Neapšaubāmi, ekonomiskā dimensija ir būtiska, lai cilvēks būtu brīvs no bailēm dzīvot trūkumā un brīvs no trūkuma. Vēl vairāk — pietiekoši ienākumi ir būtiski, lai varētu dzīvot cieņpilnu dzīvi un pilnvērtīgi īstenot savas tiesības uz brīvu attīstību. Kopš 2002. gada ir pagājuši 15 gadi, bet joprojām cilvēki visvairāk uztraucas par veselību un sociālo drošību — baidās saslimt, baidās nesaņemt kvalitatīvu veselības aprūpi, baidās palikt bez darba un regulāriem, pietiekošiem ienākumiem. Baidās, ka vecumdienās nesaņems pietiekošu pensiju. Diemžēl nevar teikt, ka bažām nebūtu pamata. ES mērogā skatoties, Latvijā joprojām ir vienas

līdzmaksājumiem par saņemtajiem medicīnas pakalpojumiem un zālēm. Piemēram, kamēr 2013. gadā ES vidēji nabadzības riskam pakļauti 16.7% iedzīvotāju, Latvijā tādu bija 22% (starp citu, līdzīgs rādītājs ir ne tikai Rumānijā, Bulgārijā un Igaunijā, bet arī Spānijā un Grieķijā). Par situāciju ar minimālo algu ir jaunāki [ES Statistikas Biroja Eurostat dati par minimālajām algām](#) ES — 2017. gada februārī Rumānijā bija zemākā minimālā alga — 235 eiro, kamēr Luksemburgā — augstākā, 1999 eiro. Latvija joprojām pieder tai ES valstu grupai, kurā minimālā alga ir zem 500 eiro (starp citu, visas šīs valstis pieder bijušajam padomju bloka valstīm, tāpēc nevajag sevi vainot pārāk bargi, ka joprojām neesam sasnieguši kaimiņu skandināvu līmeni). Tajā pašā laikā gribu atgādināt, ka 2002. gadā minimālā alga Latvijā

iespējas dzīvot cieņpilnu, no trūkuma brīvu dzīvi, ienākumu pietiekamība nav vienīgais rādītājs. Tas tikai virspusēji parāda, ar kādu dzīves problēmu spektru nākas saskarties cilvēkam, kuram ir nepietiekoši ienākumi. Piemēram, [Nabadzības riska indekss](#) kopš 2010. gada ir kāpis, nevis samazinājies — no 19% 2010. gadā līdz 21.8% 2015. gadā, jo palielinās arī krīzes laikā kritušies ienākumi, kas vismagāk kritās tieši viduslānim un turīgākajiem iedzīvotājiem. Tāpēc nedrīkst aizmirst par kompleksu skatījumu, kādas vajadzības ienākumi nodrošina — vai pietiek pārtikai, apģērbam, mājokļa uzturēšanai, sociālajai dzīvei un personības attīstībai. Kopumā, ir jāpievērš uzmanība tam, kāda ir mūsu dzīves kvalitāte. Vairums Latvijas iedzīvotāju (pēc Centrālās statistikas pārvaldes izdevumā [Ienākumi un](#)

[dzīves apstākļi Latvijā 2015. gadā](#) publicētajiem datiem) var nodrošināt savas pamata vajadzības. 80% var atļauties ēst gaļu vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu katru otro dienu un 84% nav bijuši parādi par komunālajiem pakalpojumiem, 82% var arī vismaz reizi mēnesī satikt radus un draugus, kas ir būtisks sociālās iekļaušanas rādītājs līdzās nodarbinātībai. Arī mājokļa kvalitātes rādītāji ir uzlabojušies un ir samazinājies to māsaimniecību īpatsvars, kuras saskaras ar ielām grūtībām segt visus nepieciešamos ikdienas izdevumus — no 25% 2010. gadā līdz 17% 2015. gadā.

Tomēr joprojām vairāk kā puse nevar atļauties segt neparedzētus izdevumus minimālās algas (pēc nodokļu nomaksas) apmērā, nevar atļauties nomainīt nolietotās mēbeles vai arī veikt dzīvokļa remontu tad, kad tas ir nepieciešams. Saglabājas atšķirības pieredzēto grūtību ziņā starp pilsētās un laukos dzīvojošiem, kā arī būtiskas atšķirības starp iedzīvotājiem ar zemiem un augstiem ienākumiem. Kaut arī pamata vajadzības un pat daļu ilglietošanas preču (kā telefons, televizors, veļasmašīna) var nodrošināt pārliciecināms vairākums Latvijas iedzīvotāju, apmēram piektā daļa tomēr saskaras ar dažādām grūtībām gan pamatvajadzību nodrošinājumā, gan pieredz nopietnas grūtības visās jomās, kas ir svarīgas labai dzīves kvalitātei un cieņpilnai dzīvei. Valsts pētījumu programmas SUSTINNO pētījumā veiktajā aptaujā uzdevām arī dažus detalizētākus jautājumus nekā standarta materiālās nenodrošinātības mērījumos. Piemēram, vai naudas trūkuma dēļ ir bijis jāatsakās no

nodoma apciemot radus un tāpat — draugus citā pašvaldībā, svinēt sev vai kādam ģimenes loceklim dzimšanas dienu, vai ir bijusi situācija, kad nevarēja nopirkt ārsta izrakstītas zāles u.c. Piektajai daļai aptaujāto Latvijas iedzīvotāju ir bijis jāatsakās no nodoma svinēt sev vai kādam ģimenes loceklim dzimšanas dienu naudas trūkuma dēļ un ceturtā daļa nav varējusi apciemot radus vai draugus citā pašvaldībā naudas trūkuma dēļ. Dati norāda uz augstu sociālās izolācijas risku — cilvēkiem ir ierobežotas iespējas uzturēt pat svarīgākās sociālās saites, savukārt radi un draugi ir būtiskākais atbalsta tīkls grūtību situācijā (kā arī ļoti svarīgi ikdienas laimes sajūtai). Tomēr šajā rakstā vairāk vietā būtu uzsvērt izglītību un pašattīstību (mūžmācīšanos) kā cilvēka drošumspējas stiprināšanai svarīgu faktoru. Savu kompetenču un profesionālo prasmju un zināšanu pilnveide ir izšķiroši būtiska, lai saglabātu vai uzlabotu savu situāciju darba tirgū un labāk pārvarētu grūtības, ja tādas rodas. Dati rāda, ka pēc formālās izglītības iestāžu pabeigšanas, tālākā formāla un neformāla izglītībā iegulda samērā mazs īpatsvars cilvēku. 69% aptaujāto pēdējā gada laikā nebija darījuši pilnīgi neko (pārējie bija apmeklējuši valodas kursus, ieguvuši vadītāja tiesības, apmeklējuši radošus seminārus vai kursus (arī saistībā ar hobijiem), NVA kursus un 14% bija saņēmuši apmācības darba vietā). Turklāt dažādas mācību un pilnveidošanās aktivitātes bija veikuši tie, kuriem jau ir augstāka izglītība un lielāki ienākumi, tāpat arī mācību pieredzi darba vietā pamatā saņem speciālisti un

vadītāji. Var teikt, ka dzīves laikā zināšanu un prasmju plaista palielinās, nevis izlīdzinās. Mūsdienu strauji mainīgā darba tirgū tas nozīmē, ka tie, kuri neko nedara sevis pilnveidošanai un jaunu zināšanu un prasmju apgūšanai, faktiski nolemj sevi dzīvei ar ierobežotām iespējām un zemu drošumspēju, jo nespēs elastīgi pielāgoties pārmaiņām darba tirgū.

Ilgstoša skatīšanās tikai tagadnes un tikai 28 Eiropas Savienības valstu salīdzinošā griezumā nenāk mums pašiem par labu. Iepriekšējā Attīstības sadarbības vēstis numurā bija publicēti aptaujas dati, saskaņā ar kuriem tikai 8% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka Latvija atrodas starp pasaules 50 attīstītākajām valstīm (tomēr Latvija atrodas tieši tur, kaut arī ir pasaules pirmā piecdesmitnieka beigu galā). 29% uzskatīja, ka Latvija atrodas starp 51. un 100. vietu (tātad, attīstībā atrodas līdzās Kazahstānai, Panamai vai Meksikai), kamēr 54% domā, ka Latvija ieņem 100.—200. vietu (tātad, attīstībā atrodas līdzās Moldovai, Kenijai, Malāvijai vai Čadai). Diemžēl šāda subjektīvā pārliciecināšana neļauj pozitīvi novērtēt to, kas mums ir. Un liecina arī par ļoti vājām zināšanām un izpratni par dzīves līmeni citās pasaules valstīs. Piemēram, Čadā (186. vieta Tautas attīstības indeksā 2016. gadā) 54% iedzīvotāju ir pakļauti nabadzības riskam un vidējais paredzamais dzīves ilgums — 52. gadi, vidējais skolā pavadītais gadu skaits — 2,3 gadi. Malāvija (170. vieta) — 51% iedzīvotāju pakļauti nabadzības riskam, paredzamais

Foto: Ieva Plauka

Foto: Ieva Plauka

Foto: Ieva Plauka

2010. gadā Zambijā Ieva Plauka pavadīja vairākus mēnešus kā brīvprātīgā kādā nelielā lauku ciemā. Bildēs redzama sieviešu ikdiena (veļas diena, ēdiena gatavošana) ciematā, kur viņa strādāja. Ciemā elektrība bija tikai retajā mājā un mobilo telefonus ciematnieki uzlādēja pie saules baterijas ciema galvenajā ielā. 2010. gadā Zambija bija 150. vietā pēc ANO Tautas attīstības indeksa — paredzamais jaundzimušā dzīves ilgums tikai 47 gadi, vidējais skolā pavadītais gadu skaits ir 7 un nacionālais kopprodukts trīs reizes zemāks, kā 2016. gadā. Tagad Zambija ir jau 139. vietā — paredzamais dzīves ilgums ir 60 gadi un nacionālais kopprodukts ir apmēram 6 reizes zemāks, kā Latvijā.

dzīves ilgums 54. gadi, vidējais skolā pavadītais gadu skaits — 4,4 gadi. Ja mēs raugāmies uz Tunisiju, kura atrodas daudz labākā situācijā, pie pirmā simtnieka beigām, tad paredzamais dzīves ilgums tur ir līdzīgs, kā pie mums, nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars ir pat zemāks — 16% (samazinājies vairāk kā uz pusi kopš 2000. gada). Tomēr vidējais skolā pavadītais gadu skaits ir 7,7 un nacionālais kopprodukts arī ir divreiz zemāks kā Latvijā (salīdzinoši — Latvijā NKP ir divreiz zemāks kā Dānijā vai Vācijā). Jāatzīmē, ka Malāvijā un Čadā nacionālais kopprodukts ir apmēram 22 un 11 reizes zemāks, kā Latvijā (attiecīgi, apmēram 44 un 22 reizes zemāks kā Dānijā vai Vācijā). Tā kā lūdzu, kad nākamreiz gribēsiet vaimanāt, cik Latvijā viss ir slikti un ka Latvijas attīstība ierindojas pasaules valstu attīstības ranžējuma otrajā simtņiekā, papētiet un padomājiet par cilvēku dzīves līmeni un iespējām valstīs, kas patiešām tur atrodas.

Šī nelielā ilustrācija uzskatāmi parāda subjektīvo uztvērumu izšķirošo lomu: situāciju mēs interpretējam kā labu vai sliktu, atkarībā no pārlicības un skatupunkta. Kamēr Latvijas rādītājus iedzīvotāju ienākumos, veselības aprūpes pieejamībā, mājokļa kvalitātē vai citās cilvēkdrošības dimensijās aplūkojam tikai attīstīto Eiropas valstu kontekstā (kuras visas atrodas pasaules attīstītāko valstu piecdesmitņiekā un lielākoties ranžējumā ir virs mums), Latvijas situācija izskatīsies atpakaļejoša. Ja mēs palūkojamies globāli, tad Latvijas rādītāji ir labāki, kā lielākajā daļā pasaules valstu. Jautājums ir par to, kā mēs kā sabiedrība sevi redzam — vai pieskaitām attīstīto valstu klubam (kur mēs faktiski atrodamies) vai turpinām domāt, ka esam to pulkā, kas cīnās par izdzīvošanu (un te mums iet līdzīgi, kā Tunisijā — kaut arī dzīves līmenis strauji aug, sociālās un reģionālās atšķirības arī kļūst lielākas, vienlaicīgi paliekot uz vietas vai pat pieaugot nelaimīguma rādītājiem, kā rezultātā valsts attīstībā netiek saskatīts pozitīvais). Arī cilvēka drošumspējas jautājumos skatupunktam ir līdzīgi liela loma. Kas vienam šķitīs pietiekoši, otram liksies par maz. Kur viens redz iespēju, otrs redz tikai risku. Kur vienam cilvēkam iestājas trauksme, otrs saskata izaicinājumu pierādīt sevi.

Pilsoniskā sabiedrība un drošība

Kristīne Zonberga
Pilsoniskā alianse

Ilze Bērziņa—Ruķere
Pro-police Latvia

Par pilsoniskās sabiedrības lomu ne tikai demokrātijā, bet arī drošumspējā līdz šim ir maz runāts, drošības jautājumus uzticot tikai un vienīgi drošības sistēmas institūcijām. Par to publiski valsts iestādes Latvijā sāka runāt tikai 2015.gadā, kad tika veidota Nacionālā drošības koncepcija un Tieslietu ministrija nāca klajā ar iecerēm veikt grozījumus Biedrību un nodibinājumu likumā, lai novērstu Latvijai nelojālu organizāciju darbību.

Aktualitāte par pilsoniskās sabiedrības iesaisti drošības jautājumos, radās sakarā ar strauji mainīgo ģeopolitisko situāciju visā pasaulē, kā rezultātā iedzīvotāji kļuva par mērķi, ar kuru palīdzību īstenojot draudu izplatīšanu atsevišķu valstu ģeopolitiskajās interesēs. Tādēļ Latvijas valdība sāka apzināties, cik nozīmīga ir tieši iedzīvotāju, pilsoniskās sabiedrības gatavība provokācijām un infor-

mētība, kā adekvāti reaģēt uz tām, vienlaikus ievērojot demokrātiskos principus.

Tāpat drošības iestādes uztrauca dati, kas liecināja par finansējuma pieaugumu no Krievijas tā sauktajām “maigās varas programmām” — caur dažādiem fon-

pilsoniskajai sabiedrībai pieejamais finansējums tās darbības nodrošināšanai tolaik un līdz pat šim brīdim ir bijis nekonkurētspējīgs, lai veiksmīgi pretotos dezinformācijas kampaņām, provokatīvām darbībām un centieniem šķelt sabiedrību.

Ņemot vērā šos faktus un apzinoties riskus, kā arī iespējas, ko sniedz stabila pilsoniskā sabiedrība, jaunajā [Nacionālajā drošības koncepcijā](#) tika iekļauta sadaļa “Pilsoniskas sabiedrības vienotības apdraudējuma novēršana”, nostiprinot sabiedrības integrācijas politikas un pilsoniskas sabiedrības līdzdalības sabiedriskos politiskajos procesos nozīmīgu valsts drošības stiprināšanā. Koncepcija arī iekļauj sabiedrības atbildības sajūtas un izpratnes veidošanas par valsts aizsardzības

Foto: Edgars Kalmēns, tvnet.lv
Hospitāļu ielas svētki

diem Latvijā sabiedrības domas ietekmēšanai novirzot aptuveni 70 miljonus ASV dolāru gadā, kā arī signāli liecināja, ka šos apjomus paredzēts daudzkāšot. Tai pat laikā Latvijas valstij lojālajai

un nacionālās drošības stiprināšanas aspektu, tāpēc biedrība “Latvijas Pilsoniskā alianse” pēdējos divus gadus kā īpaši svarīgu tēmu [Saeimas un NVO forumā](#) izvirzīja tieši demokrātijas un drošības

stiprināšanu Latvijā. Šis forums ir unikāla platforma, kur vienkopus tiekas nevalstisko organizāciju

šanai, un caur kultūras piesaisti tiktu stiprināta arī drošība un identitātes izjūta, jo jau vēsturiski iedzī-

veids, kā veicināt sabiedrības drošību, jo, iesaistoties apkaimju kustībās, tiek vairota iekšējā drošībā

un veicināta iespēja pārūpēties arī par īpašuma drošību. Šajās apkaimju kustībās cilvēki sākotnēji apvienojas, lai sakoptu apkārtējo teritoriju, kopīgi plānotu par brīvā laika pavadīšanas iespējās, bet paralēli tās pozitīvi ietekmē iesaistīto personu drošības izjūtu un piederības sajūtu apkaimē, pilsētai un valstij kopumā.

Savukārt kā negatīva “platforma” drošībai forumā tika minēta negatīva ekonomika jeb precīzāk — ekonomis-

Foto: delfi.lv

Miera ielas Vasarasvētki

pārstāvji no visiem Latvijas novadiem, Saeimas deputāti un eksperti, lai ne tikai diskutētu, bet arī kopīgi vienotos par turpmākajiem soļiem situācijas uzlabošanai.

Ja 2016.gadā forumā galvenokārt diskusijas dalībnieki konstatēja, ka drošības apdraudējums Latvijā vairs nav tikai teorija, bet realitāte, īpašu uzsvāru liekot uz nepietiekamo finansējumu pilsoniskās sabiedrības kapacitātes celšanai un hibrīdkara ietekmei uz sabiedrisko domu, tad 2017.gada forumā diskusija galvenokārt bija par drošību un drošumspeju no dažādiem aspektiem: mediji, kultūra, pilsoniskās aktivitātes un ekonomiskā vienlīdzība kā drošības garants.

Runājot par kultūrizglītības un drošības savstarpējo saikni, tika izvirzīta tēze, ka kultūra varētu būt kā platforma sabiedrības uzrunā-

votāji Latvijā bijuši pilsoniski aktīvi sevišķi kultūras jomā. Par kultūru kā veiksmīgu platformu pilsoniskajai līdzdalībai un sabiedrības aktivizēšanai liecina virkne pasākumu pēdējos gados, piemēram, sarunu festivāls LAMPA, performance “Ro-bežas”, stend-up par viltus ziņām un vēl daudzi citi. Šie pasākumi bija plaši skatīti internetā un apmeklēti klātienē, kas apliecina, ka kultūra un kreatīvas metodes spēj “izvilkt” no mājas līdz šim neaktīvo sabiedrības daļu, lai informētu par dažādiem jautājumiem, tai skaitā drošību, saliedētu sabiedrību un toleranci.

Kā līdzīgas aktivitātes drošības stiprināšanas jautājumā var minēt apkaimju kustības, tai skaitā pēdējos gados tik populārie Miera vai Hospitāļu ielas svētki, Rada Brasa u.c. Ir pamatojums apgalvot, ka tie nav tikai pasākumi izklaidei, bet arī

kā nevienlīdzība, uzverot to, ka tieši ekonomiskā nevienlīdzība ir sevišķi bīstama drošībai valstī. Tā rada sabiedrības noslāņošanu un neiecietību pret citiem. To apliecina arī pētījumi, kuru rezultātā pierādījies, ka “veselīgas” sabiedrības pamatā ir nevis labklājība, bet vienlīdzības līmenis sabiedrībā. Pārsteidzoši, bet ir atklātas sakarības starp ekonomisko vienlīdzību un ieslodzīto skaitu valstī.

Lai novērstu spriedzi starp dažādām sabiedrības grupām, izglītotu sabiedrību par to, kā reaģēt uz dažādām provokācijām, valsts interesēs ir stiprināt sabiedriskos medijus, nodrošinot kvalitatīvu, vienojošu un daudzpusīgu mediju saturu. Vienlaikus valstij ir jābalansē starp iejaukšanos mediju saturā, lai uzturētu drošību un saliedētu sabiedrību, nepārkāpjot demokrātiskus principus — neie-

robežojot preses brīvību.

Mediju joma drošības aspektā spēlē nozīmīgu lomu, jo tā var kalpot kā drošībai labvēlīga platforma — sabiedrības informēšanai un izglītošanai, bet mediju telpa ir arī platforma, kurā var viegli manipulēt ar sabiedrisko domu politisku interešu vārdā. Mediju eksperti forumā norādīja, ka pēdējos gados radusies tendence iepakot informāciju kā ziņas, lai gan bieži vien tā ir reklāma vai viltus ziņas un cilvēki tam notic. Tāpēc valstij primāri nepieciešams izlemēt, kā izglītot sabiedrību medijpratībā un kritiskajā domāšanā — kā nošķirt viltus ziņas un propagandu no patiesas informācijas.

Lieki piebilst, ka visos iepriekš minētajos drošības aspektos — sabiedrības saliedēšana, izglītošana, informēšana, “tiltiņa” radīšana starp sabiedrību un valsts pārvaldi u.c. — virsvadību uzņēmušās nevalstiskās organizācijas jeb tā saucamā organizētā pilsoniskā sabiedrība. Tieši nevalstiskās organizācijas ir tās, kuras rūpējas par drošību valstī sabiedrības, vietējo kopienu un reģionālā līmenī, radot iedzīvotājiem iespēju līdzdarboties lēmumu pieņemšanas procesā, sajūtu, ka to viedoklis ir svarīgs un uzklausīts valsts pārvaldē, piederības sajūtu un uzticēšanos sākot ar tuviniekiem un beidzot ar ierēdniecību. Tāpat tieši nevalstiskās organizācijas Latvijā ir tās, kuras pēdējos gados aktīvi ir iesaistījušās cīņā pret viltus ziņām.

Nobeigumā ir svarīgi uzsvērt, ka neskatoties uz riskiem, demokrātiskā valstī nav pieļaujama situācija, ka drošība tiek izmantota kā arguments pilsoniskās sabiedrības aktivitāšu ierobežošanai, kas diemžēl ir novērojama tendence visā Eiropā un pamazām “ienāk” arī Latvijā. Pēdējos gados argumentējot, ka pilsoniskās sabiedrības aktivitāšu ierobežošana ir sabiedrības saliedētības vai

cēm, gājieniem un piketiēm”, kas nosaka papildus administratīvos slogus protestu akciju organizēšanai, kā arī tapšanas stadijā ir vairākas valsts iestāžu ieceres, kā ierobežot daļu no nevalstisko organizāciju finanšu avotiem, piemēram, anonīmo ziedojumu ierobežošana. Bet ar vēlmi apturēt finansēšanu no Krievijas propagandas nolūkiem, var tikt “paķerti līdzī” labvēlīgi ziedojumi, turklāt

Foto: delfi.lv
Miera ielas Vasarassvētki

drošības vārdā, tikuši pieņemti virkne grozījumu Ministru kabineta noteikumos un likumos. Kā piemēram, lai novērstu divvalodību ikdienas saziņā un divkopienu sabiedrību, bez nevalstisko organizāciju akcepta tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi, kas nosaka to, ka turpmāk biedrību un nodibinājumu valdes locekļiem ir jāprot valsts valoda augstākajā līmenī, tādējādi aizliedzot valdē darboties ārvalstu ekspertiem arī tādām organizācijām, kuras tiek uzskatītas par valdības atzītiem sadarbības partneriem. Tāpat ir veikti grozījumi likumā “Par sapul-

sākotnējā iecere bija šo jautājumu skatīt arī kā papildus saimnieciskās darbības ierobežošanu. Ne tikai drošības aspektus, bet arī šos apdraudējumus ir nepieciešams paturēt prātā, lai kādu dienu Latvijas pilsoniskā sabiedrība nepamostas pavisam citā demokrātijā.

Sabiedrības integrācijas fonds

Raksts ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par raksta saturu atbild biedrība “Latvijas Pilsoniskā alianse”.

Izaicinājumi pilsoniskās sabiedrības telpai

Inga Belousa
Zaļā brīvība

Pilsoniskās sabiedrības lielumam un dažādībai ir neizmērojama. Ar cerību par ilgtspējīgu pasauli darbojas liels daudzums dažādu sabiedrisko grupu. Tās ir gan mazas viedokļu un rīcības grupas dažu cilvēku sastāvā, gan lieli starptautiski partnerorganizāciju tīklojumi vairāku simtu cilvēku skaitā. Pilsonisko sabiedrību veido organizētas vai neformālas iedzīvotāju grupas. Viens no plašāk atpazīstamiem pilsoniskās sabiedrības veidojumiem ir nevalstiskās organizācijas, ko var iedalīt divās juridiskās formās: biedrības un nodibinājumi (arī fondi). Turklāt šīs organizācijas var būt ar valsts īpašu atzinību — sabiedriskā labuma organizācijas statusu vai bez tā. Taču neatkarīgi no tā, nevalstiskā organizācija darbojas sabiedrības interešu vārdā un bez peļņas gūšanas rakstura. Retāk atpazīstamās, taču arī pilsoniskās sabiedrības formas, ir reliģiskās organizācijas un draudzes, politiskās partijas, arodbiedrības, kā arī dažādas domubiedru un rīcības

grupas, tīklojumi un apkaimes kustības.

Pilsoniskās sabiedrības darbības joma ir ļoti plaša. Savā daudzveidībā darbības veidi šķiet atšķirīgi, taču to vienojošais virziens ir sabiedriskā sektora labklājības un dabas vides ilgtspējīgas attīstības veicināšana. Un, lai arī kādu konkrētu darbu šīs organizācijas veiktu, sadarbojoties viena ar otru, pilnveidojot sabiedrības izpratni, savedot kopā dažādas ieinteresētās puses, tās vienlaicīgi veido un stiprina pilsoniskās sabiedrības telpu.

Pilsoniskās sabiedrības telpa ir sabiedriskās darbības vieta, kur notiek viedokļu apmaiņa un līdzdalība kopīgu mērķu sasniegšanai. Stipra pilsoniskās sabiedrības telpa ir kā kritiskā balss, kas seko līdzī un pieprasa, lai valdība un politikas veidotāji domātu par sabiedrības labklājību un saskaņotu attīstību, un būtu atbildīgi par saviem lēmumiem. Līdzdarbojoties ar pasaules attīstības jautājumiem saistītā lēmumu pieņemšanā un to ieviešanā, pilsoniskā sabiedrība šo procesu padara saprotamāku un pieejamāku, un kopā ar valdību un dažādām izpildinstitūcijām līdzvērtīgi iesaistās un uzņemas atbildību par šiem procesiem. Pilsoniskā sabiedrība ir vienlīdzīgs sadarbības partneris vietējās kopienas un pasaules ilgtspējīgas attīstības veicināšanā.

Pēdējos gados pilsoniskās sabiedrības organizācijas, īpaši tās, kas darbojas cilvēktiesību, demokrātijas, vides taisnīguma

un pārmaiņu veicināšanas jomā, sastopas ar arvien pieaugošiem ierobežojumiem savas darbības veikšanai. Praktiski šie ierobežojumi izpaužas kā administratīvās un likumdošanas barjeras, kas apgrūtinā starptautisko fondu apguvi, publiskas sanāksšanas un sava viedokļa brīvu izteikšanu. Nereti šie apgrūtinājumi izpaužas arī kā aizliegumi, draudi vai pat verbāli un fiziski uzbrukumi. Šie ierobežojumi ir vērojami ne tikai valstīs, kurās valdība ir represīva vai autoritāra. Arī Eiropas Savienības valstīs ar ilglaicīgu demokrātijas pieredzi un atbalstu citu valstu demokrātiskās sistēmas izveidei un uzturēšanai, diemžēl nav izņēmums. Par to liecina pilsoniskās sabiedrības ziņojumu apkopojums [Pilsoniskā telpa ES](#).

Arī dažādas starptautiskas organizācijas, tai skaitā CONCORD un Open society Foundation, norāda, ka drošība pilsoniskās sabiedrības telpā, un, līdz ar to, tās lemtspēja un ietekme visā pasaulē ievērojami samazinās. Biežāk sastopamie pilsonisko aktivitāšu ierobežošanas veidi ir vienpersonisks valdības, tās pakļautībā esošu organizāciju vai fondu lēmums par sev pietuvinātu NVO piesaisti, pārspilēta NVO aktivitāšu un finansējuma avotu pārbaude un skrupuloza attiecināmo dokumentu auditēšana, kā arī prasība pēc valdības akcepta pārrobežu finansējuma piesaistei. Šie ierobežojumi bieži vien nav skaidri atpazīstami, un tiek piemēroti ar atrunu aizsargāt valsts kopējo situāciju, drošību, ekonomiskās in-

tereses, suverenitāti vai nacionālās vērtības. Tādējādi, izmantojot šīs atrunas, tiek samazināti resursi un politiski motivētā veidā tiek ierobežots atbalsts kādiem konkrētiem mērķiem.

Latvija nav izņēmums. Skaidrojot iesniegto projektu līdzfinansējuma pieteikuma noraidījumu, tiek izmantotas atrunas, ka to īstenošana nesniegs nozīmīgu ieguldījumu Latvijas kopējās situācijas un problēmu risināšanā, nesniegs būtisku ieguldījumu sabiedrības integrācijā un pilsoniskas sabiedrības attīstībā Latvijā un tikai netieši ietekmēs situācijas izmaiņas Latvijā. Šādā veidā līdzfinansējums ir atteikts projektiem, kas ir vērsti uz vides aizsardzību un dabas resursu saglabāšanu saistīto uzņēmējdarbību, uz globālās nabadzības mazināšanu, uz sabiedrības izpratnes paplašināšanu par jaunattīstības valstu attīstības jautājumiem.

Pilsoniskās sabiedrības telpas sarukumu (*shrinking space of civil society*) būtiski ietekmē arī attīstības finansējuma samazināšana. Īpaši sāpīgi to izjūt organi-

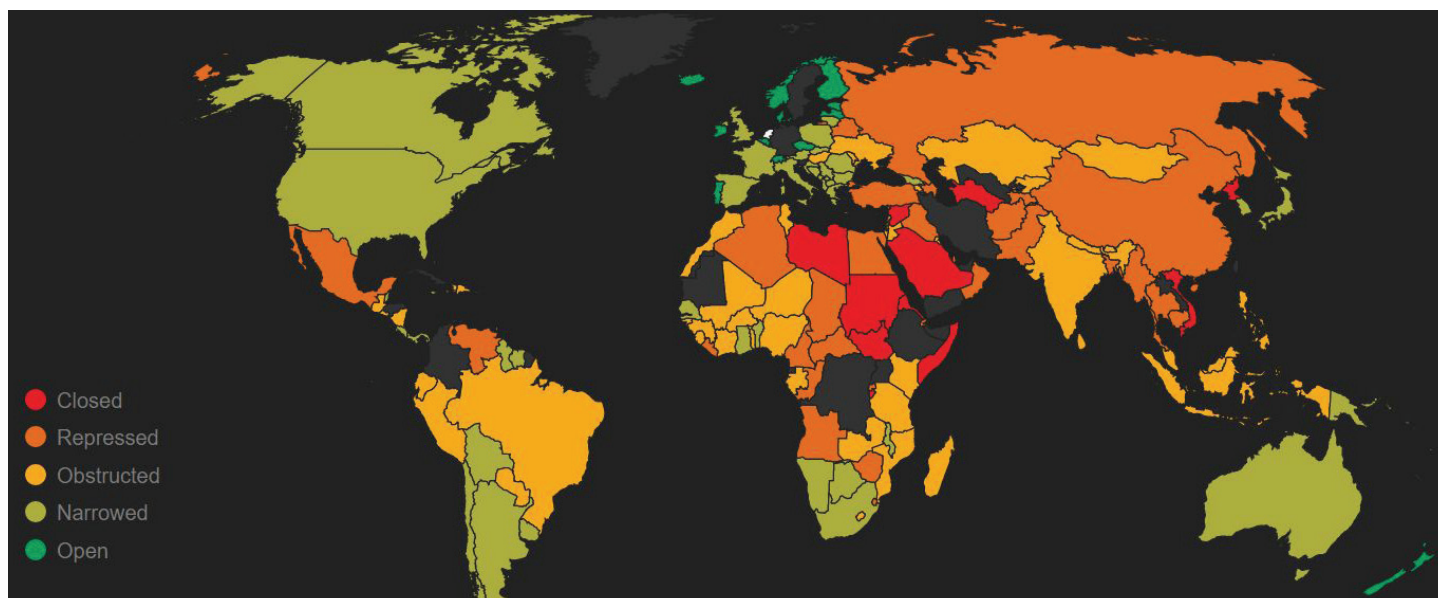
zācijas, kas darbojas kā pārmaiņu aģenti attīstības sadarbības jomā un sabiedrības izpratnes veicināšanā. Vecajās jeb klasiskajās donorvalstīs, kā piemēram Somijā, oficiālās attīstības palīdzības (*official development assistance* — ODA) atbalsts pēdējos trīs gados ir samazināts sekojoši: 2014. gadā — 1,232 miljoni EUR jeb 0.59%, 2015.gadā — 1,161 miljoni EUR jeb 0.55%, un 2016.gadā 956 miljoni EUR jeb 0.44%. Izmaiņas ir arī Dānijā, Īrijā, Zviedrijā. ODAs izmaiņas tā saucamajās jaunajās ES donorvalstīs, starp kurām ir arī Latvija, ir ar nelielu pieaugošu tendenci. Tā piemēram, 2014. gadā Latvija attīstības sadarbībai veltīja 0,08% no nacionālā kopienākuma jeb aptuveni 19 miljonus EUR. 2015.gadā šī summa bija 0,09% jeb 21miljons EUR, un 2016.gadā — 0,1% jeb 25 miljoni EUR. (Avots: [EU28 Official Development Assistance 2007—2016](#)).

Neskatoties uz ODA iemaksu svārstībām pēdējos gados, 2016. gadā ES un tās dalībvalstis joprojām saglabā lielākā donora vietu

attīstības palīdzības sniegšanā, sasniedzot 75,5 biljonus EUR. Bez tam, jaunajās donorvalstīs šīs finanses jau tāpat, salīdzinoši ar vecajam donorvalstīm un dažādiem starptautiskiem fondiem, ir niecīgas.

Arī piecas BRICS valstis — Brazīlija (B — *Brasil*), Krievija (R — *Russia*), Indija (I — *India*), Ķīna (C — *China*) un Dienvidāfrika (S — *South Africa*), kam ir līdzīgs attīstības līmenis un uz kurām tiek liktas lielas cerības kā uz globālās ekonomiskās izaugsmes dzinējiem jau tuvākajā nākotnē, arī dod finansiālu ieguldījumu attīstības sadarbībā. Taču tajās pilsoniskā telpa ir samērā limitēta. Un ir grūti iedomāties, ka tādas cenzūras lielvalstis kā Ķīna vai Krievija piedalīsies attīstības sadarbības, īpaši cilvēktiesību un demokrātijas finansiālā atbalstīšanā.

Pasaulē, pēc CIVICUS šī gada pārskata [People Power Under Attack: Findings from the CIVICUS Monitor](#) datiem, 2014.gadā pilsoniskās telpas apdraudējums bija 96 valstīs. Taču jau pēc gada — 2015.gadā pilsoniskā telpa bija apdraudēta vismaz 101 valstī, tai

skaitā 31 Āfrikas kontinentā un 38 Āzijā. Izmaiņas viena gada laikā Eiropā bija no 9 valstīm uz 16.

No 1953 valstīm, kas tika iekļautas un salīdzinātas šajā ziņojumā, pilsoniskā telpa ir aizvērtā (*closed*) 20 valstīs, apspiesta (*repressed*) — 35 valstīs, traucēta (*obstructed*) — 51 valstī, sašaurināta (*narrowed*) — 63 valstī un atvērta (*open*) — tikai 26 valstīs. Gandrīz seši miljoni cilvēku dzīvo valstīs, kurās pilsoniskā telpa ir vai nu slēgta, vai apspiesta, vai traucēta. Šie skaitļi liek aizdomāties par to, kā šīs atšķirīgās situācijas ietekmē cilvēkdrošības un vides drošības jautājumu risinā-

mērķu sasniegšana.

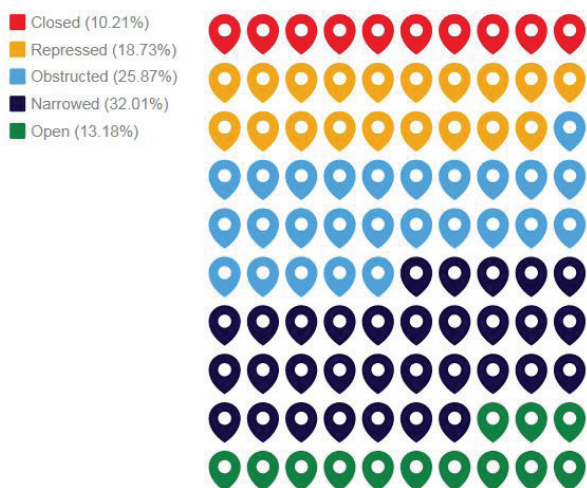
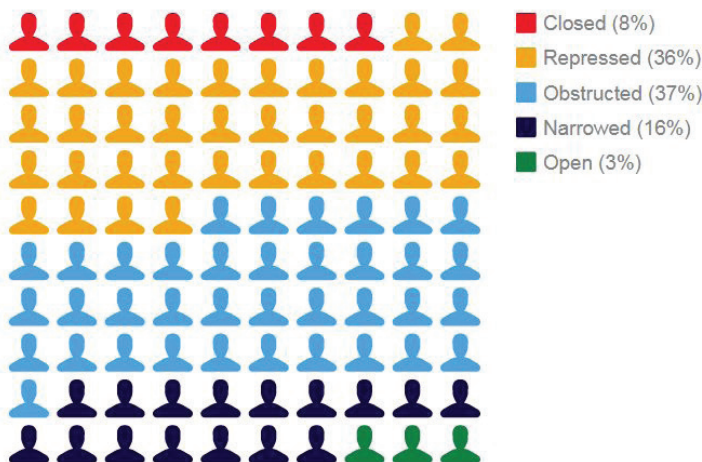
Pilsoniskās telpas raksturojums pa kontinentiem:

Situācija par pilsonisko telpu visā pasaulē rāda, ka tikai 3% no planētas iedzīvotājiem dzīvo valstī, kur ir atvērta pilsoniskā telpa. Un gandrīz katrs

desmitais cilvēks dzīvo valstī, kur ir slēgta pilsoniskā telpa, un katrs trešais — valstī, kur pilsoniskā telpa ir apspiesta.

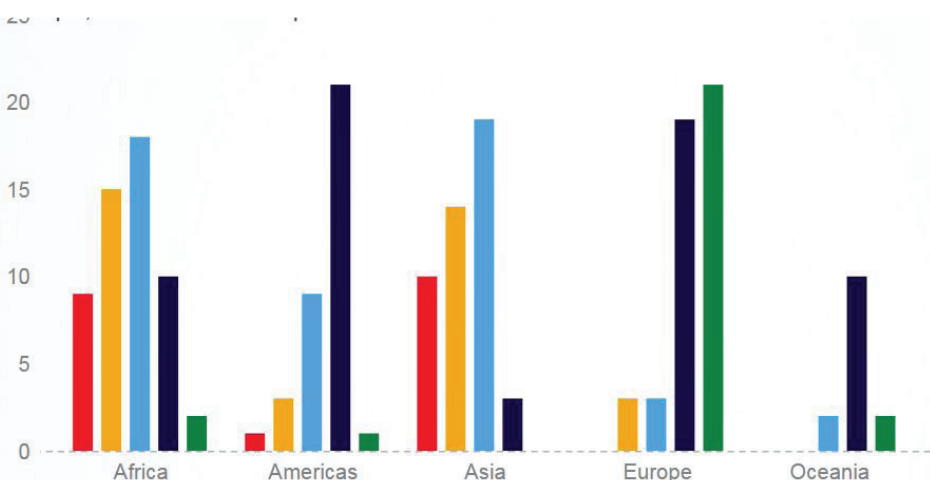
Pilsoniskās sabiedrības telpas sarakšanu raksturo vairākas savstarpēji saistītas tendences. Notiek varas un atiecību maiņa starptautiskajās saucamajiem rietumiem un pārējo pasauli, kur palielinās Ķīnas, Indijas un citu tā saucamo BRICK valstu ietekme

par to, kas ir attīstība: tiek pārlūkts uzsvars no demokrātijas uz eko-

šanu un cik veiksmīgi šajās valstīs notiek ANO Ilgtspējīgas attīstības

pasaulē. Ar šīm izmaiņām ir saistītas arī izmaiņas valstu izpratne

nomiku un lielajām starptautiskajām tirgus ķēdēm, piem., TTIP vai CETA vienošanās. Ir saskatāmi arī izaicinājumi sabiedrisko organizāciju darbības pārraudzībā, kad, aizbildinoties ar sniegtās palīdzības efektīvu pārvaldību un saimniekvalsts (host country) pārraudzību, tiek palielināta saņemtās palīdzības kontroles birokrātija. Kā vēl viena tendence, kas pilsoniskās sabiedrības telpai rada papildus draudus, ir paaugstināts nedrošības līmenis: ekstrēmisma palielināšanās, konfliktsituācijas, bēgļu migrācijas nesakārtotība, un arī pastiprināta starptautiskā uzmanība terorisma draudiem.

Sarūkot pilsoniskās sabiedrības telpai, samazinās arī sabiedrības vēlme iesaistīties un līdzdarboties. Par to liecina arī sabiedrības viedoklis dažādās sabiedriskās domas aptaujās. Tā piemēram, SKDS 2016.gada aptaujas "Līdzsvarota globālā attīstība: Latvijas sabiedrības

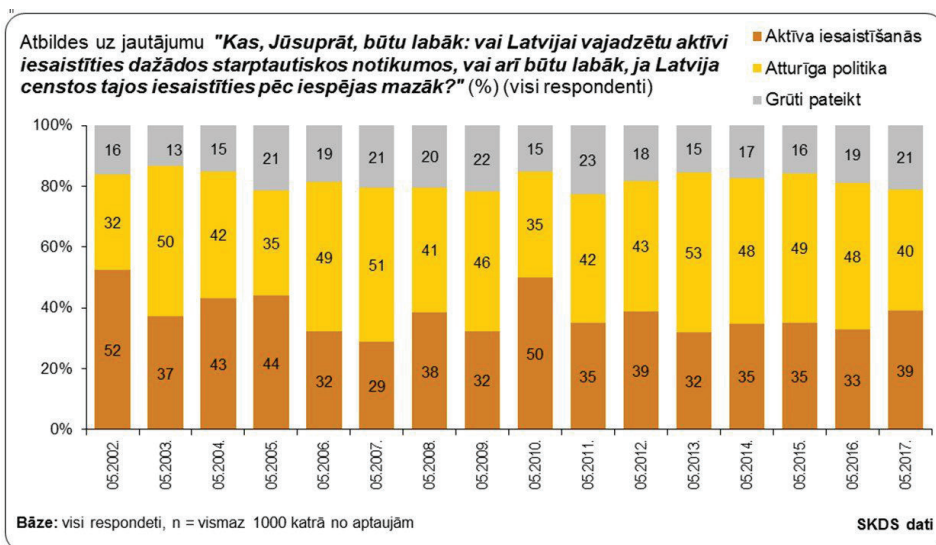
informētība un rīcība” dati par Latvijas iedzīvotāju rīcību tuvākā gada laikā, lai palīdzētu trūcīgajām valstīm attīstīties, ir viennozīmīgi. Lielākā daļa iedzīvotāju (kopā 74,2%) tuvākā gada laikā izvēlētos neiejaukties palīdzības sniegšanā, jo Latvijā paši esam nabadzīgi (44,2%), jo cilvēkiem pašiem jāatbild par viņu valstī esošajām problēmām un tās ir jārisina valsts līmenī (25,8%), jo ir kādi citi iemesli (4,2%).

SKDS aptaujā par valsts un sabiedrības iesaisti dažādos starptautiskos notikumos, sabiedrības viedoklis 2017.gadā, salīdzinot ar iepriekšējo aptauju, ir nedaudz pozitīvāks — 39% iedzīvotāju pauda pārliecību, ka Latvijai ir aktīvi jāiesaistās. Taču lielākā daļa jeb 61% atbalsta vai nu atturīgu politiku (40%), vai nu nespēj uz šo jautājumu sniegt atbildi (21%). Šie dati rāda arī to, ka pēdējos piecos gados sabiedrībā šī attieksme ir gandrīz nemainīga.

Salīdzinot ar pagājušo gadu, kad viedoklis par Latvijas ārpolitisko aktivitāti bija krietni polarizētāks — 33% iedzīvotāju atbalstīja aktīvu iesaisti, bet 48% gribēja atturīgu politiku, šogad iedzīvotāju skatījums uz Latvijas ārpolitisko virzību ir neviennozīmīgs. Ir palielinājies to iedzīvotāju skaits, kas labprātāk sagaidītu valsts aktīvu iesaisti starptautiskajos notikumos. Vislielākais atbalsts aktīvai Latvijas iesaistei dažādos starptautiskos notikumos fiksēta 2002.gadā, kad

tā domāja 52% iedzīvotāju. Šāda viedokļa īpatsvara kāpums novērots arī 2010.gadā, kad tā domāja katrs otrais iedzīvotājs.

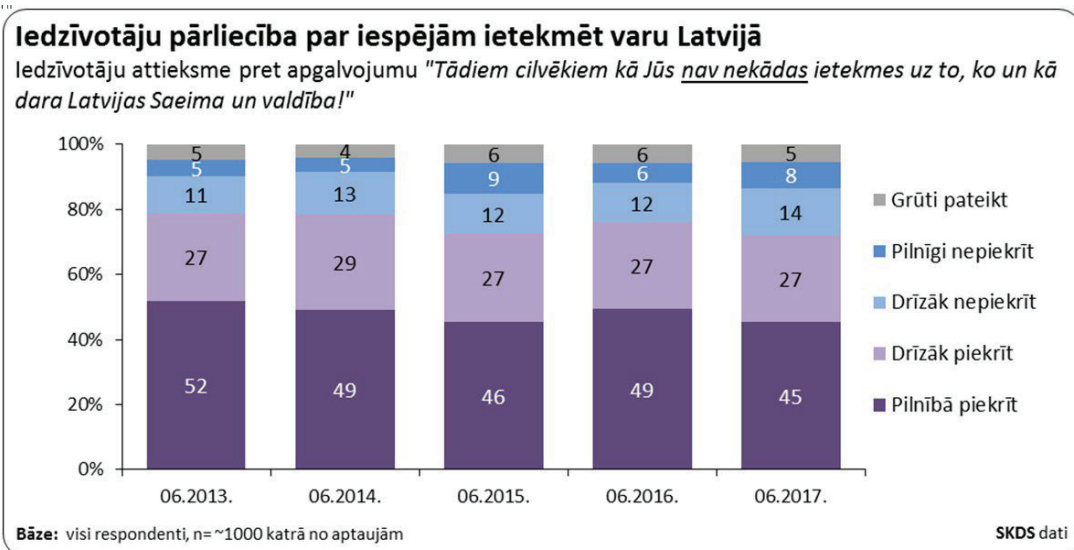
Šāda situācija kopumā liecina par sabiedrības vāju pilsonisko pozīciju un līdzatbildību. Tāpēc ir pamats bažām, ka aktivitātes

Ar pilsoniskās līdzdalības vēlmī cieši saistīta ir pārliecība par personīgo iespēju ietekmēt likumdošanu un attīstību. Citā SKDS aptaujā, kas atspoguļo iedzīvotāju pārliecību par iespējām ietekmēt varu Latvijā, situācija ir sekojoša: kopumā 72% no sabiedrības pilnībā vai drīzāk piekrīt tam, ka tādiem cilvēkiem kā viņi nav nekādas ietekmes uz to, ko un kā dara Latvijas Saeima un valdība. Šim apgalvojumam drīzāk vai pilnībā nepiekrīt 22% iedzīvotāju, un 5% ir grūti pateikt.

sabiedrības un vides ilgtspējas veicināšanai, kur līdzdarbojas sabiedrība, īstenot kļūst arvien sarežģītāk. Reizēm pat var likties, ka padošanās ir neizbēgams un loģisks lēmums. Taču ir jāmeklē atbalsts un iedvesma tur, kur tiek īstenota rīcība cerīgai nākotnei.

Ir virkne nozīmīgu iniciatīvu, kas var stiprināt pilsoniskās sabiedrības telpu. Liela daļa no šīm iniciatīvām kā prioritāti nosaka **sadarbību**: gan starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām valstī,

reģionā un vietējā kopienā, gan ar vietēja līmeņa autoritātēm, īpaši attālākos reģionos, gan ar valdību, demonstrējot pilsonisku līdzdalību un tādējādi uzlabojot valdības izpratni par pilsonisku sabiedrību. Arī pilsoniskās sabiedrības stiprināšana, pilnveidojot sabiedrisko organizāciju **kapacitāti**, uzlabojot to darbību un sadarbību, ir nozīmīga. **Mediju nodrošināta komunikācija:** sociālo mediju izmantošana informācijas publiskošanā un izvērtēšanā, kopienas mediju stiprināšana, un tehnoloģiskie risinājumi un atbalsts nacionālo un globālo partnerību darbībai palīdz paplašināt pilsoniskās telpas robežas. Ne mazāk svarīga ir līdzdalība **likumdošanas pilnveidē** un interešu aizstāvībā valsts un starptautiskā līmenī. Svarīgs kritērijs pilsoniskās telpas iekšējai drošībai ir **caurspīdīguma** princips savai darbībai, pieeja informācijai, īpaši budžetam un sabiedriskajiem dokumentiem. Tikpat svarīga ir arī **orientēšanās uz rezultātu**. Taču, lai pilsoniskās telpas drošums būtu sajūtams ilgtermiņā, ir svarīgs mērķtiecīgs atbalsts globālai **pilsoniskai izglītībai**.

Nemot vērā visas šīs uzskaitītās iniciatīvas, pati pilsoniskā sa-

Challenging the Closing Space for Civil Society

biedrība var uzņemties atbildību un rūpēties par savas telpas tīrību un drošību. Tas veidos stingru pamatu vietējās kopienas cēlīgam nākotnes plānam, kas būs balstīts uz sociālo un ekoloģisko solidaritāti, kā arī tā izveidošana un īstenošana vienlaicīgi sniegs ieguldījumu pasaules ilgtspējīgā attīstībā.

Vairāk informācijas par pilsoniskās sabiedrības telpu, tās sarūkšanu un izvērtēšanu var atrast dažādos dokumentos. Daži no tiem: Ariadne Network

vadlīnijas [Challenging the Closing Space for Civil Society: A practical starting point for funders](#) par pilsoniskās telpas sarūkšanas izaicinājumiem, kas var noderēt finansētājiem; CIVICUS pilsoniskās telpas monitoringa pilotziņojums [Consultation Document and Southern Africa Pilot Report: The Civic Space Monitor](#); Heinrich Böll Foundation publikāciju apkopojums par pilsoniskās sabiedrības telpas apspiešanu Āfrikas valstīs [Under Pressure: Shrinking Space for Civil Society in Africa](#).

Migrācija Eiropā kā izaicinājums sabiedrības drošībai

Sigita Struberga
LU Sociālo un politisko pētījumu institūts

Migrācija tradicionāli tiek saistīta gan ar sabiedrības drošības (*social security*) dažādiem aspektiem, gan arī ar attīstības problemātiku. Eiropas publiskajā telpā šis jautājums īpaši aktualizējies saistībā ar bēgļu pārvietošanos no kara un nabadzības skartajām Tuvo Austrumu un Āfrikas valstīm. Bet problēmas intensitāte, kā arī dažādās sociālās dimensijas, ko tā skārusi, ir likušas ieraudzīt migrāciju kā kompleksu izaicinājumu valstu sabiedrībām. Rezultātā šodien no vienas puses ir jārunā par sociālo, ekonomisko un nedrošības spiedienu, ko izraisa lielās migrācijas plūsmas. Bet no otras puses — nekur no dienaskārtības nav pazudis darbaspēka trūkums un līdz ar to nepieciešamība pēc tā ieplūšanas no āra. Šādā situācijā nav pārsteidzoši, ka līdzās citām migrācijas izraisītajām sekām bieži tiek runāts par tās ietekmi uz sabiedrības drošību.

Saskaņā ar šī koncepta idejiskajiem tēviem — Bariju Buzānu un Olē Vīveru — sabiedrības drošības dimensijas kontekstā faktis-

ki tiek domāts par sabiedrības un dažādu tās grupu spējām saglabāt to sākotnējo raksturu, reaģējot uz mainīgajiem apstākļiem un iespējamiem apdraudējumiem (etniskie konflikti, minoritāšu tiesību neievērošana, reģionālisms un separatisms, nacionālisms, reliģiskā neiecietība, vertikālā sāncensība starp dažādām grupām, emigrācija un imigrācija, depopulācija utt.), ar ko tās sastopas. Tātad tas faktiski ir par sabiedrības ilgtspēju kā tādu, vienlaikus liekot akcentu uz tajā iekļauto dažādu sabiedrības grupu drošību attiecībā uz citām kopienām, valsti, ārvalstu un citiem aktieriem, kā arī to spēju pastāvēt saliedēti. Identitātei šeit ir kritiska nozīme. Tas, kā noteikta kopiena vai grupa sevi identificē, nosaka tās kultūras normas un vērtības, vienlaikus iezīmējot arī robežas starp iekļautajiem un izslēgtajiem no šīs grupas. Un attiecīgi tas, cik kopiena ir spējīga un saglabāt savu identitāti, nosaka tās izdzīvošanas iespējas. Savukārt nozīmīgie citi šajā situācijā tiek skatīti, kā tādi, kam piemīt potenciāls vai tādi, kas jau šobrīd var apdraudēt identitātes saglabāšanu.

Attiecīgi šādā kontekstā imigrantus (jaunpienācējus) tradicionāli jau iedibinātos sabiedrības pastāvēšanas modeļos skata kā šāda veida apdraudējumu. Tie līdz ar ierašanos ienes ne tikai alternatīvu pasaules redzējumu ar citām vērtībām un kultūras normām, bet arī gadījumā, ja to masa kritiska, rosina izmaiņas sabiedrībās un veicina to identitāšu pārdefinēšanu.

Eiropas kontekstā diskusijas

par migrācijas plūsmas ietekmi uz nacionālo valstu sabiedrībām ir rītējušas galvenokārt divos līmeņos. Pirmkārt, tas noticis saistībā ar ES integrācijas tendencēm un ar tām saistītajiem procesiem (tādiem kā alternatīvu Eiropisko identitāšu rašanās; iekšējā migrācija un tās izraisītās sekas u.tml.). Otrkārt, īpaši asi un sāpīgi Eiropu šodien ir skārusi migrācija no āra — pamatā no kara un nabadzības skartajām Tuvo Austrumu un Āfrikas valstīm.

Pamata bažas, kas šodien tiek izteiktas saistībā ar Eiropā ieplūstošo bēgļu plūsmu, sabiedrības drošības kontekstā ir raksturojamas kā lingvistiska, etniska, kultūras un reliģiska rakstura. Līdz tam, kamēr ierodošos migrantu skaits tikai papildināja pastāvošo diversitāti, vienlaikus neapdraudot jau pastāvošo, Eiropas pilsoņi un to valdības spēja pieņemt, bet sabiedrības kopumā vairāk vai mazāk veiksmīgi "iekļaut". Taču šodien, kad ierodošos skaitļi ir tik milzīgi, situācija vairs nav tik vienkārša. Tas nav tikai finansiāls un fiziskās drošības izaicinājums, ar ko sastopamies. Runa ir arī par riskiem, kas saistīti arī ar sociālās kohēzijas saglabāšanu.

Šādā situācijā valstīm ir jādomā ne tikai par resursu pārdali, bet arī izmaiņām integrācijas, valodu un citās ar nacionālas identitātes saglabāšanu saistītas politikās, kas nebūt nav vienkārši vairāku iemeslu dēļ. To skaitā un jo īpaši tiek izceltas pašu šajos procesos iesaistīto uztveres īpatnības un attieksmes. Piemēram, kā liecina sabiedriskās domas aptaujas, vairums eiropiešu uzskata, ka imigranti nemaz nevē-

las pieņemt sabiedrību, kurās tie ieradusies, normas. Piemēram, saskaņā ar [Pew Research Center](#) datiem, 2016. gadā 58% aptaujāto eiropie-

Foto: Cordelia Perßen

šu uzskatīja, ka musulmaņi negrib pieņemt sabiedrības normas un izvēlas palikt nošķirti no Eiropas sabiedrībām, kurās tie atrodas. Tomēr musulmaņi gan nav vienīgā minoritātes grupa, pret ko daudzās Eiropas valstīs ir visai negatīva attieksme. Līdzīgas orientācijas iespējams novērot arī attiecībā uz, piemēram, romu tautas pārstāvjiem (Itālijā 82% iedzīvotāju ir negatīvi nosakņoti pret tiem). Tāpat faktiski mēs skaidri skatām ne tikai izslēgšanas, bet vienlaikus arī pašizslēgšanas tendences.

Rezultātā šis, kā arī citi līdzīgi faktori ievērojami apgrūtina valstu iespējas veiksmīgi īstenojot jēgpilnu ieradus imigrantu iekļaušanas politiku tādā veidā, lai ne tikai nodrošinātu valsts un tās sabiedrību tradicionāli konstruējošos grupu identitāti un vienlaikus respektētu arī jaunpienācēju kultūras īpatnības. Šis

neveiksmes sakabē ar izaicinājumiem fiziskajai drošībai (piemēram, terorisms) ir veicinājuši labēju noskaņojumu un tajos balstīta populisma izplatību Eiropā, kas visticamāk tuvākajā laikā kalpos par vēl vienu būtisku ierobežojumu veiksmīgai tālākai sabiedrības saliedētības un līdz ar to sabiedrības drošības veicināšanai.

Savukārt Latvijā, kad tradicionāli sabiedrības drošības kontekstā tiek runāts par divu kopienu, kas dalītas lingvistiskajā piederībā, [līdzāspastāvēšanas un savstarpējās iekļaušanās problēmu](#), tieši imigrantu jautājums, jeb, precīzāk, bailes no imigrantu ieplūšanas, ir tas, kas šīs divas kopienas it kā vieno. Saskaņā ar [SKDS datiem](#), 2016. gadā pret patvēruma piešķiršanu bēgļiem Latvijā iestājās 76.6% aptaujāto iedzīvotāju. Šāds radītājs gan neviens optimisms, ņemot vērā, ka tas liecina par

mums kā slēgtu sabiedrību, kura raksturojama kā visai neiecietīga pret jebkurām tādām minoritāšu grupām, ko tā uztver kā novirzi no normas (t.sk., seksuālajām, reliģiskajām utt., tādējādi vērtīborientāciju spektrā drīzāk attālinot sevi no Rietumnieciskās pasaules uztveres), un kura sastapsies ar virkni izaicinājumu brīdī, kad plašāka darbaspēka ieviešana valstī būs neizbēgama. Bet no otras puses, šī noslēgtība nekādi nesekmē Latvijas sabiedrības vienotību. Divas atšķirīgās kultūras telpas — latviešu un krievvalodīgo — joprojām drīzāk izvēlas būt nošķirtas viena no otras, tādējādi demonstrējot mūsu sabiedrības vājumu un pakļautību ar sabiedrības drošību saistītajiem riskiem ne tādā kontekstā, kādā ar tiem sastopas vairums Eiropas valstu, tomēr joprojām pietiekami nozīmīgā, lai par to ne tikai diskutētu, bet arī aktīvi iesaistītos tādu politiku realizācijā, kas tomēr vairotu sabiedrības kohēziju un līdz ar to arī nacionālo drošību.

Bēgļu integrācijas jautājumos labs piemērs ir Uganda, kas pēc ANO datiem atzīta par vienu no labākajām valstīm pasaulē bēgļu politikas ziņā. Tas saistīts ne tikai ar politiku, bet arī ar vietējo attieksmi pret iebraucējiem. Valsts prezidents Joveri Museveni pagājušā gadā oficiāli paziņoja, ka, "pieņemot bēgļus no citām Āfrikas valstīm, mēs parādām mūsu solidaritāti ar afrikāņu brāļiem un māsām". Museveni norāda, ka bēgļu uzņemšana ir ne tikai solidaritātes izrādīšana, bet arī stratēģija, jo valstij garantēts arī ekonomisks labums.

Foto: Anna Üdre, delfi.lv

Reģionālā un globālā enerģētiskā drošība: izaicinājumi un risinājumi

Spēja nodrošināt energoresursus kad un kur tas ir nepieciešams, ir jebkuras enerģijas sistēmas sekmīgas pastāvēšanas priekšnosacījums. Jo lielāka ir enerģijas avotu dažādība, kā arī politiskā un ekonomiskā uzticība partneru starpā, jo stabilāka un drošāka ir enerģētiskās nodrošināšanas sistēma. Baltijas jūras reģionu īpaši raksturo līdzatkarība un kopīgi izaicinājumi enerģijas ieguvē un izmantošanā.

Vēsturiski Krievija ir bijusi lielākais dabasgāzes piegādātājs Baltijas un Centrālās un Austrumeiropas valstīm, bet kopš 2008. gada kara ar Gruziju un iejaukšanās Ukrainā kopš 2014. gadā, ievērojami samazinājusies Baltijas jūras valstu uzticība Krievijai un meklējot drošākus enerģijas ieguves veidus, mainās arī "enerģijas karte" un tās saturs. Izmaiņas ir notikušas ne tikai nacionālajās enerģētikas nozarēs. Arī galvenie notikumi pasaules enerģētikas politikā un tirgos ir ietekmējuši reģionu. ASV slānekļa gāzes

revolūcija, nestabilās naftas un gāzes cenas, pieaugošā sašķidrīnātas dabasgāzes (LNG) nozīme un tehnoloģiskās inovācijas ir atstājušas iespaidu ne tikai uz Baltijas valstu enerģētisko arhitektūru. Pirmo divu LNG termināļu uzstādīšana un ekspluatācija Baltijas jūrā Klaipēdas (Lietuva) un Swinoujscie (Polija) 2014. un 2016. gadā ir tikai divi piemēri reģiona dinamikai.

Pēc ES paplašināšanās 2004. gadā visas Baltijas jūras piekrastes valstis (izņemot Krieviju) pieder vienotam tirgum un ir daļa no Eiropas enerģētikas politikas, kuras mērķis ir izveidot drošu kopēju enerģētisko telpu. Uzlabotie starpsavienojumi, sekmīgas valstu diversifikācijas stratēģijas mijiedarbībā ar ES kopējā tirgus priekšrocībām ir samazinājuši atkarību no enerģijas monopola, it īpaši Krievijas. Piemēram, kopš 2015. gada Polijai ir iespējas importēt 85% no gāzes importa vajadzībām no avotiem, kas nav Austrumi.

Pateicoties līdzšinējiem diplomātu centieniem, Latvijas un Baltijas valstu elektrības tirgi sākot ar 2017. gada sākumu ir veiksmīgi integrēti Ziemeļvalstu tirdzniecības sistēmā, savienoti ar Poliju un nodrošina energotirdzniecības attiecības ar Krieviju. Aptuveni pirms pieciem gadiem šķita, ka Gazprom dabasgāzei (Krievija) nav alternatīvas, un tas paliks vienīgais avots Baltijas valstīm. Taču Lietuvas valdības izlēmība, izveidojot sašķidrīnātas dabas gāzes termināli Klaipēdā, ir radījusi veiksme stāstu, kur ieguvēji ir ne tikai trīs Baltijas

valstis, bet arī pārējās Baltijas jūras reģiona valstis.

Ņemot vērā pagātnes mantojumu Baltijas valstis joprojām tiek uzskatītas par "salu" Eiropas Savienībā enerģētikas ziņā. Ar jau pabeigtajiem un pastāvīgajiem projektiem, kas saistīti ar dabasgāzes un energotīklu savienošanu ar Ziemeļvalstīm un Poliju, kā arī ar jau pieminēto sašķidrīnātas dabasgāzes termināla izveidi Lietuvā, Baltijas valsti kļuvušas vismaz par Eiropas Savienības "enerģijas pussalu".

Runājot par Eiropas enerģētisko solidaritāti, diemžēl, ir izveidojusies pretrunas starp Centrālās un Austrumeiropas valstīm un to valstu grupu, kuras uzskata Krieviju par uzticamu enerģijas piegādātāju, jo īpaši Vācija un Itālija, kam joprojām ir lielākais importētās Krievijas dabasgāzes apjoms. Kopā ar Centrāleiropas un Dienvidaustrumeiropas valstīm Polija ar ES atbalstu ir viens no virzītājspēkiem, kas sekmē ziemeļu—dienvidu enerģijas koridora izveidi, lai pārvarētu pašreizējos šķēršļus starp valstu energotirgiem. Svarīgi ir panākt Vācijas iekļaušanos gāzes piegādes solidaritātes grupā ar Poliju. Varšava ir norādījusi, ka Nord Stream 2 īstenošanas gadījumā tā varētu atturēties no starpsavienojumiem ar Vāciju.

Vācijai plānotais cauruļvads ir komerciāls projekts, kamēr Polija un dažas Centrālās Eiropas un Ziemeļeiropas valstis to uzskata par politisku iniciatīvu ar tālejošām sekām, radot bažas par Vācijas un Krievijas iespējamo tuvināšanos

nākotnē, sagaidot lielāku nestabilitāti un nedrošību ne tikai Baltijas jūras reģionā, bet arī Centrāleiropā un Austrumeiropā.

Tiek uzskatīts, ka Baltijas valstu energoapgādes drošība uzlabosies pēc divu jaunu cauruļvadu izbūves. Gāzes starpsavienojums Polija — Lietuva būs vienīgais cauruļvads, kas savieno Baltijas valstis ar pārējo Eiropas gāzes cauruļvadu sistēmu 2020. gadā. Ar otru cauruļvadu — Baltic Connector plānots savienot Somijas un Igaunijas gāzes pārvaldes sistēmas, ļaujot piegādāt dabasgāzi starp Somiju un pārējām ES dalībvalstīm. Plānots, ka Eiropas Komisija līdzfinansēs abus projektus no CEF fondiem.

Enerģētiskās drošības politikas kontekstā jāņem vērā ne tikai "klasika t.i. — attīstības tendences starptautiskajos naftas un dabasgāzes tirgos, un elektrības tirgu konverģence. Uzmanības centrā arvien biežāk nonāk klimata pārmaiņu problemātika un tehniskās pārvērtības ar tām sekojošām izmaiņām biznesa un tehnoloģiju modeļos.

Starptautiskie un ES mēroga noteikumi par ogļskābās gāzes izmešu samazināšanu ir veicinājuši valstu enerģijas sistēmu transformāciju. Īpaši tas ir izaicinājums Polijai, kurā 85% no tās elektroenerģijas tiek saražoti vietējās ogļu spēkstacijās.

Dānija divas piektdaļas elektroenerģijas iegūst no vēja turbīnām, līdz 2050. gadam uzstādot mērķi par pilnīgu neatkarību no fosilā kurināmā. Vācija, mācoties no Fukušimas (Japāna) kodolenerģijas katastrofas, ir nolēmusi paātrināt atomelektrostaciju ekspluatācijas pārtraukšanu līdz 2022. gadam, ieguldot milzīgus

līdzekļus atjaunojamās enerģijas ražošanā un energoefektivitātes uzlabošanā.

Pasaules enerģētikas sektorā šobrīd noris būtiskas pārmaiņas, kuras

Foto: Liene Biezā

nosaka gan pieprasījums, gan piedāvājums. Pieprasījumu lielā mērā iespaido vēlme ierobežot klimata pārmaiņas, kā arī būtiskas izmaiņas ekonomikas struktūrā. Pasaules lielākās ekonomikas, arī ASV un globālās korporācijas uzsākušas tehnoloģisko pārorientāciju. Automobiļu industrija gatavojas jau līdz 2020. gadam radikāli mainīt piedziņas veidu, pārejot uz elektromobiļiem.

Lai gan ASV prezidenta Donalda Trampa paziņojums par izstāšanos no Parīzes klimata līguma rada mulsumu starptautiskajā sabiedrībā, īpaši vides aizstāvju vidū, elektrības pielietojums un izmantošana turpinās pieaugt, un tuvojas brīdis, kad fosilās enerģijas (nafta, gāze, ogles) izmantošanas pieaugums sasniegs savu maksimumu. Jau ap 2027. gadu daudzās vietās būvēt saules un vēja elektrostacijas būs lētāk, nekā pielietojot tradicionālo fosilo enerģiju. Vēja ģe-

neratoru un fotopaneļu ražošanas un uzstādīšanas izmaksas krītas ļoti strauji. Globāli uzstādītās vēja ģeneratoru jaudas pieaugums par divām reizēm ģenerēšanas cenas

pazemina par 19 %. Līdzīgā progresā saules tehnoloģiju izmaksu samazinājums ir 26%.

Atjaunojamā enerģija nav pakļauta finanšu, ekonomiskām vai enerģijas krīzēm un atšķirībā no naftas vai gāzes nepaaugstina resursa cenu. Tieši pretēji — tehnoloģijas kļūst lētākas. Saulei, vējam un ūdenim kā izejvielām pašizmaksa ir tuva nullei. Turklāt atjaunojamās enerģijas integrācija tirgū rada pieprasījumu pēc izglītota un kvalificēta darba spēka — vajadzīgas gan "baltās", gan "zilās apkaklītes", tādējādi radot darba vietas un sekmējot ekonomisko izaugsmi.

Baltijas valstīm ir gan iespēja, gan vajadzība vēl vairāk palielināt lokāli iegūstamās enerģijas apjomu. Patērētāju kļūšana vienlaicīgi arī par ražotājiem palielina enerģētisko neatkarību, dažādo ieguves avotus un nodrošina izturību sistēmisku traucējumu gadījumos.

Valsts aizsardzības un iekšējās drošības aktualitātes

Aizsardzības ministrija

Kas ir valsts drošība un cilvēkdrošība? Kāda ir drošības situācija Latvijā un kā tā tiek nodrošināta? Kā un cik lielā mērā Nacionālie un citu valstu bruņotie spēki veicina valsts drošību?

Valsts aizsardzība — valsts un sabiedrības atbildība

2016. gada 16. jūnijā Saeimā pieņemtā Valsts aizsardzības koncepcija paredz, ka “valsts aizsardzības sistēmas mērķis ir valsts neatkarības un suverenitātes saglabāšana. Valsts neatkarība un suverenitāte ir iespējama ar visas sabiedrības iesaisti, valdības rīcībspēju un militāru spēku. Valsts aizsardzība ir visas sabiedrības, valsts institūciju un valsts aizsardzības sistēmas atbildība.” Latvijas tautas saliedētība, griba un apvienošanās kopīgam pretošanās mērķim ir neatņemama, vēsturiski izveidojusies Latvijas nacionālās identitātes un pilsoniskās pašapziņas izpausme, kas veido unikālu un stipru pamatu valsts aizsardzībai pret jebkāda veida agresoru.

Valsts uzdevums ir veidot tādu valsts aizsardzības sistēmu, lai nodrošinātu Latvijas kā valsts pastāvēšanu, savlaicīgi atturētu, novērstu vai, ja nepieciešams,

pārvarētu apdraudējumu. Valsts varas rīcībspēja, efektīva tās funkcionēšana un nepārtrauktība sekme šī uzdevuma izpildi. Valstij ir jāsekmē un jāorganizē valsts militārā aizsardzība, Latvijas tautas pilsoniskās apziņas stiprināšana, tieša, brīvprātīga un iespējami plaša iesaiste valsts aizsardzības nodrošināšanā. Ārējās agresijas gadījumā valsts izmanto un īsteno individuālās paš aizsardzības un kolektīvās aizsardzības tiesības un mehānismus saskaņā ar nacionālajos un starptautiskajos tiesību aktos un starptautiskajos līgumos noteiktajiem principiem un kārtību. Valsts militārās aizsardzības pamatu veido Nacionālie bruņotie spēki, kas nodrošina valsts militāru aizsardzību, kā arī miera laikā sniedz atbalstu civilajai sabiedrībai un iesaistās citu uzdevumu veikšanā likumos un starptautiskajos līgumos noteiktajā kārtībā.

Piemērojoties aktuālajiem drošības izaicinājumiem

Krievijas militārās aktivitātes Rietumu kara apgabalā, kas robežojas ar Baltijas valstīm, kopš Krimas aneksijas 2014. gada pirmajā pusē ir ievērojami pastiprinājušās — ir pieaugusi militāro mācību intensitāte un mērogs, notiek militārās infrastruktūras attīstīšana un pilnveidošana. Latvija seko līdzi Krievijas militārajām aktivitātēm mūsu valsts robežas tuvumā. Vairumam no Krievijas attīstītajām spējām un plaša mēroga mācībām Latvijas pierobežā piemīt uzbruku-

ma, nevis aizsardzības raksturs. Tāpēc Latvija ir gatava sevi aizstāvēt, attiecīgi paaugstinot kaujas spējas. Ņemot vērā arī nedraudzīgu un brīžiem naidīgu retoriku attiecībā pret Latviju, tas rada nepieciešamību Latvijai meklēt papildu drošības garantijas un izvērst sadarbību ar sabiedrotajiem, reaģējot uz Krievijas īstenotajām militārajām aktivitātēm.

Kopš Krimas aneksijas un Krievijas iebrukuma Ukrainā 2014. gada pavasarī Latvijas bruņotie spēki veic pastiprinātu mūsu valsts robežu novērošanu, kā arī ar nepieciešamo informāciju apmainās ar sabiedrotajiem. Noteiktās bruņoto spēku procedūras tiek pastiprinātas arī gadījumos, kad valsts pierobežā notiek militārās mācības. Šoruden Rietumu kara apgabalā plānots rīkot plašas Krievijas — Baltkrievijas stratēģiskās militārās mācības “Zapad 2017”, kuru mērķis ir pilnveidot karaspēka un reģionālo vienību vadības spējas, izlūkošanas sistēmas un kopējo pretgaisa aizsardzības sistēmu. Šādas mācības iepriekš rīkotas 2013. un 2015. gadā.

Drošības vidē arvien grūtāk saskatāma kļūst robeža starp miera stāvokli, krīzes periodu un kara laiku. Asimetriskās karadarbības elementi bieži vien ir grūti identificējami, bet pamatā tie ir vērsti uz valsts iekšēju novājināšanu, valsts politiskās pārvaldības diskreditāciju un ticības savai valstij graušanu. Suverēnu valstu ietekmēšanā tiek izmantoti dažādi “maigās” un “ciētās” varas elementi, īstenojot, tā

dēvēto, hibrīdkaru.

Jau kopš neatkarības atgūšanas Latvija ir saskārusies ar atsevišķiem asimetriskās karadarbības elementiem, kas pēdējo gadu laikā ir intensificējušies. Tiek identificēti arvien pieaugošie, Krievijas īstenotie mēģinājumi ietekmēt Latvijas drošību, izmantojot dažādas ietekmes sviras. Mākslīgi koordinēta un vadīta komunikācija (propaganda), psiholoģiskā ietekme, uzbrukumi kibertelpā, enerģētikas nozares izmantošana politisku mērķu sasniegšanai, ekonomikas un uzņēmējdarbības vides ietekmēšana ar mākslīgu barjeru un aizliegumu palīdzību, ietekmes aģentu atbalstīšana un sabiedrības neapmierinātības veicināšana, ko pastiprina militārās aktivitātes Latvijas pierobežā, ir Krievijas īstenotās asimetriskās karadarbības elementi.

Ievērojamus drošības izaicinājumus rada arī pieaugošā nestabilitāte Eiropas kaimiņu reģionos, nelegālās migrācijas plūsmas, kā arī citi pārrobežu draudi, īpaši — terorisms. Reaģējot uz 2014. gada jūnijā Irākas valdības izplatīto aicinājumu visām ANO dalībvalstīm sniegt atbalstu teroristiskās organizācijas "Daesh" apkarošanai un ņemot vērā globāla mēroga apdrau-

dējumu pasaules drošībai, 2014. gada septembrī ASV uzsāka pret teroristiskās organizācijas "Daesh" vērstas starptautiskas koalīcijas izveidi. Latvija šai koalīcijai pievienojās politiski un pauda atbalstu tās darbībām 2014. gada rudenī.

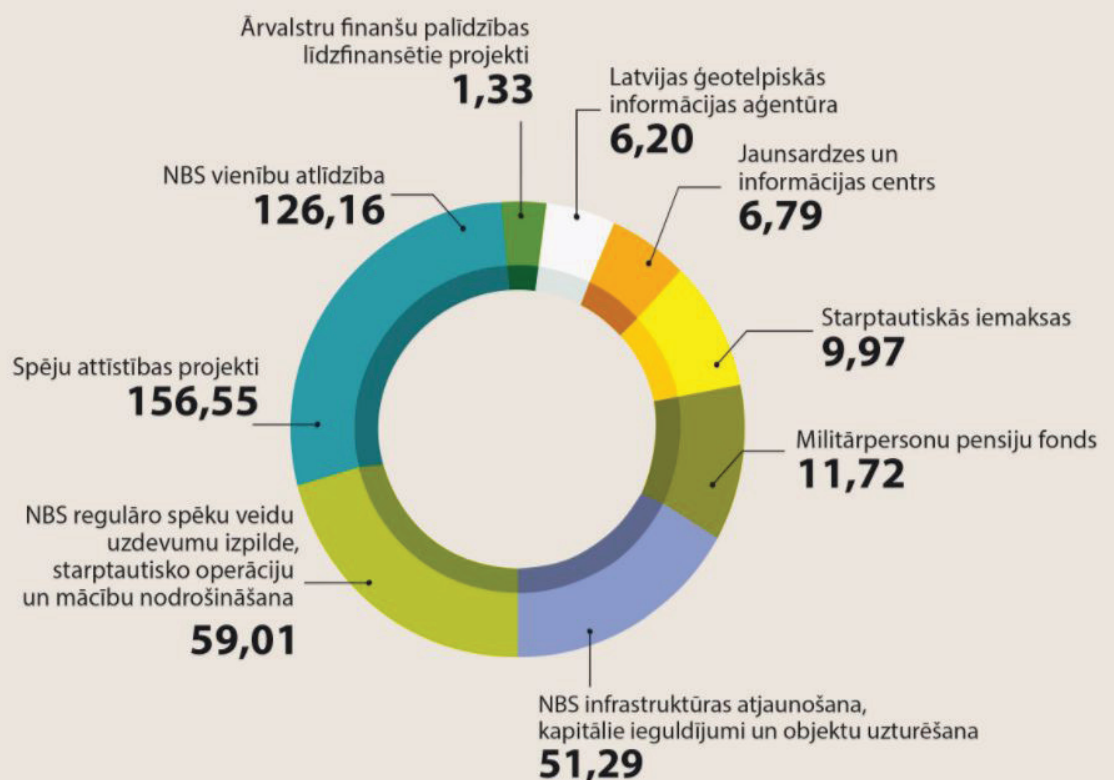
Latvija tiks aizsargāta

Šodien mēs veidojam tādu valsts aizsardzību, ka militāra agresija pret Latviju mūsu pretiniekam maksās augstu cenu. Latvija un katrs tās iedzīvotājs tiks aizsargāti par katru cenu, un tās atkārtota okupācija netiks pieļauta. Atturēšanas politika kā līdzeklis ārējo militāro draudu mazināšanai ir viens no Valsts aizsardzības koncepcijā noteiktajiem valsts aizsardzības stratēģiskajiem prin-

cipiem. Valsts aizsardzības uzdevums ir atturēt pretiniekus no nodoma lietot militāro spēku. Efektīva atturēšanas politika sastāv no pasākumu kopuma, kas apliecina, ka cena par iesaistīšanos militārā konfliktā pret Latviju būs augsta un neatsvērs potenciālos politiskos, ekonomiskos vai militāros ieguvumus. To nodrošina visu NATO valstu, tai skaitā Latvijas, individuālās un kolektīvās aizsardzības potenciāls un politiskā griba jeb apņemšanās sniegt savstarpēju palīdzību uzbrukuma gadījumā. Primāri aizsargāt Latviju ir Nacionālo bruņoto spēku uzdevums, tādēļ Latvija pirmkārt attīstīta pašaizsardzības spējas.

Šajā infografikā redzams, kādiem Nacionālo bruņoto spēku

Būtiskākās izdevumu pozīcijas 2017. gadā, milj. EUR

spēju attīstības projektiem un kādā apmērā finansējums paredzēts šogad:

Infografika [“Aizsardzības budžeta izlietojums”](#) Papildinājums Latvijas spējām ir sabiedroto spēku klātbūtne. Latvija stiprina sadarbību ar sabiedrotajiem, lai kopīgi stātos pretim aktuālajiem drošības izaicinājumiem. Sabiedroto karavīru klātbūtne Latvijā ir arī ieguldījums mūsu kaujas spēju uzlabošanā, tai skaitā, dodot iespēju izmantot tādu militāro ekipējumu un tehniku, kāda Latvijai nav pieejama. Jau kopš 2014. gada aprīļa ASV karavīri pilda dienesta pienākumus Latvijā operācijas “Atlantic Resolve” ietvaros, tagad viņiem pievienojusies arī NATO paplašinātās klātbūtnes Latvijā kaujas grupa, ko vada Kanāda un veido vairāk nekā 1000 karavīru no Albānijas, Itālijas, Kanādas, Polijas, Slovēnijas un Spānijas.

Vai militārās zināšanas būtu jāapgūst ikvienam Latvijas iedzīvotājam? Vai skolās būtu jāievieš papildus mācību priekšmetus vai speciāli organizētas nodarbības, kāpēc?

Aizsardzības ministrija vēlas, lai perspektīvā valsts aizsardzībai būtiskus jautājumus apgūtu ikviens Latvijas iedzīvotājs. Sabiedrībā nepieciešama domāšanas maiņa, jo valsts aizsardzība ir ne tikai bruņoto spēku, bet gan ikviena iedzīvotāja atbildība. Valsts aizsardzības mācība nav tikai par militāro apmācību un ieročiem, tās galvenais uzsvars tiek likts uz to, lai Latvijas pilsoņiem jau skolas solā tiktu iemācīta noturība un gatavība sargāt savu valsti, kā

arī audzināts patriotisms. Šobrīd Aizsardzības ministrija sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju meklē risinājumus, kā visefektīvāk un viskvalitatīvāk nodrošināt ar valsts aizsardzību saistīto zināšanu un prasmju apguvi skolās, kas sekmētu lielāku sabiedrības izpratni par vajadzību iesaistīties valsts drošības stiprināšanā un attīstītu prasmes rīkoties apdraudējuma situācijās.

Cik lielā mērā cilvēkus no bada, nabadzības un kara var pasargāt citu valstu armijas klātbūtne, palielināts finansējums ieročiem un bruņojuma iegāde, un militāras iejaukšanās? Cik lielā mērā drošība pasaulē ir atkarīga no militārajām aktivitātēm?

Jautājums par to, kas sekmē drošību pasaulē, ir ļoti plašs, un katra nozare uz to varētu atbildēt no sava skatu punkta, jo rūpējas par drošību savas kompetences ietvaros. Aizsardzības ministrija ir vadošā valsts pārvaldes iestāde aizsardzības nozarē. Latvijas valsts aizsardzības pamatuzdevums ir savlaicīgi prognozēt un novērst valsts militāro apdraudējumu, garantēt valsts neatkarību, teritoriālo nedalāmību un iedzīvotāju drošību militāra apdraudējuma kontekstā.

Latvijas valsts aizsardzības stratēģiskais pamatprincips ir dalība Ziemeļatlantijas līguma organizācijas kolektīvās aizsardzības sistēmā, kuras uzdevums ir tās dalībvalstu aizsardzība pret jebkura veida militāru apdraudējumu. Tādēļ Aizsardzības ministrija kopā ar citām Latvijas valsts institūcijām un Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem darbojas, lai

stiprinātu Ziemeļatlantijas līguma organizācijas rīcībspēju un efektivitāti, kā arī Latvijas ietekmi tās lēmumu pieņemšanas procesā. Aizsardzības ministrija un Nacionālie bruņotie spēki aktīvi iesaistās gan Ziemeļatlantijas līguma organizācijas spēju stiprināšanā, gan tās īstenotajās starptautiskajās operācijās un citos drošības veicināšanas pasākumos. Nacionālie bruņotie spēki iekļaujas Ziemeļatlantijas līguma organizācijas militārajās kaujas vienībās. Tāpat Latvija piedalās Eiropas Savienības īstenotajās starptautiskajās operācijās un citos kolektīvās drošības stiprināšanas pasākumos.

Drošība vai attīstība — kas ir svarīgāks un kurš ir primārais? Cik lielā mērā un kā valsts aizsardzības un drošības jautājumi ir saistīti ar valsts un pasaules attīstību? Vai starp attīstības palīdzības sniedzējiem un drošības spēkiem ir iespējama saskaņota rīcība un kā to varētu panākt? Ko mēs savā valstī varam darīt, lai palielinātu drošību pasaulē?

Latvijas drošības politikas mērķis ir tālāka integrācija un savu interešu aizstāvēšana starptautiskajās organizācijās. Valsts drošību veicinošs faktors ir atbildīga starptautisko saistību uzņemšanās un to ievērošana. Visaptveroša starptautiskā sadarbība ir papildu instruments valsts aizsardzības interešu aizstāvēšanā. Latvija piedalās kopīgos kolektīvās aizsardzības spēju projektos, kas nodrošina visām valstīm kopīgi izmantojamus aizsardzības instrumentus. Būtisks kolektīvās aizsardzības sistēmas elements ir savstarpējā sabiedroto

spēku savietojamība, kas tiek attīstīta ar dažādu starptautisko mācību un vingrinājumu palīdzību. Latvija aktīvi piedalās militārajās mācībās, kas notiek ārpus Latvijas teritorijas.

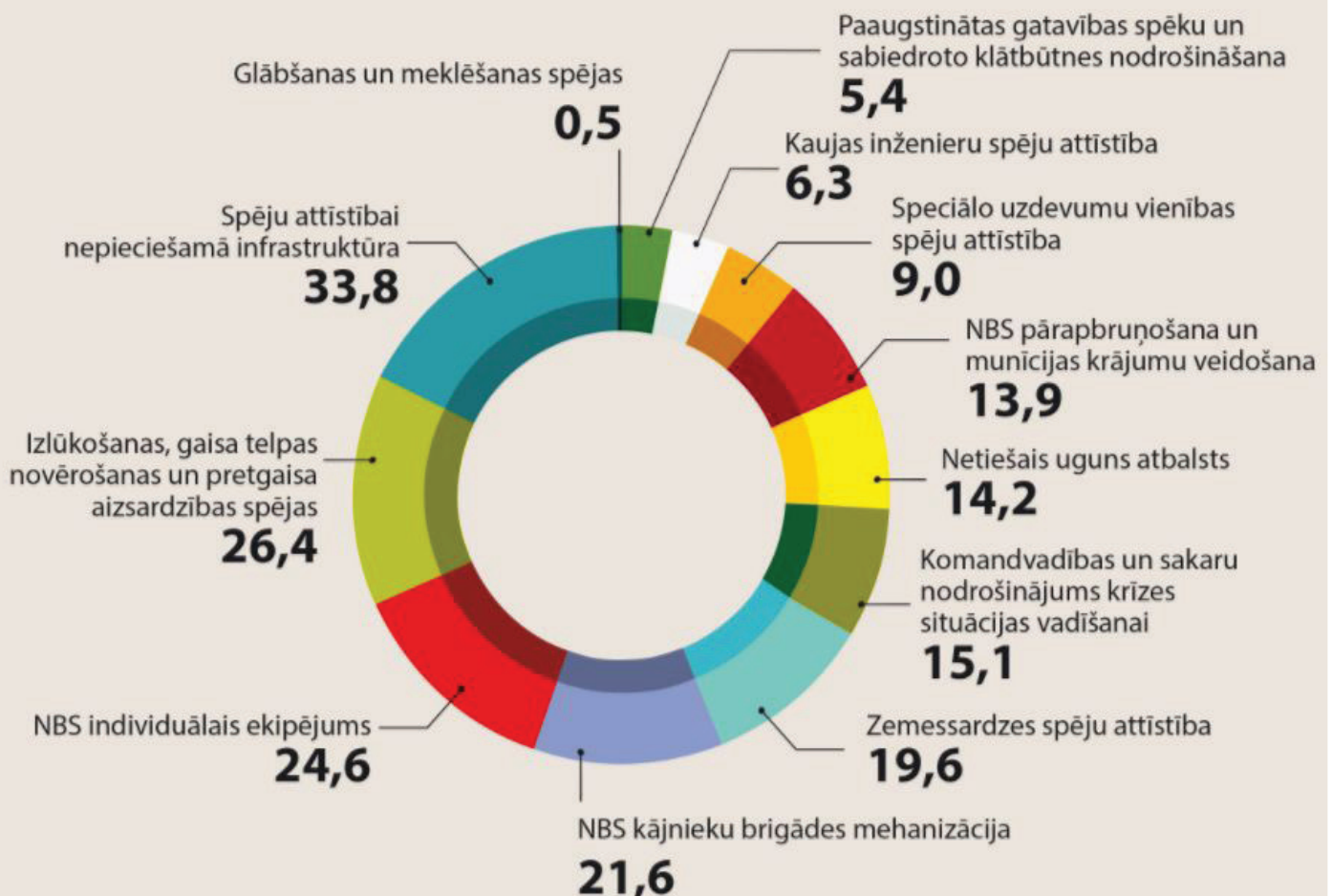
Viens no veidiem, kā Latvijas bruņotie spēki sekmē drošību pasaulē, ir dalība starptautiskajās militārajās misijās un operācijās. Patlaban Latvijas karavīri piedalās NATO apmācības operācijā "Resolute Support" Afganistānā, Eiropas Savienības Apmācības misijā Mali, ANO vadītajā stabilizācijas operācijā Mali "MINUSMA", Eiropas Savienības Jūras spēku Vidusjūras reģionā

"Eunavfor Med" militārajā operācijā "Sophia", kas vērsta pret cilvēku kontrabandas un tirdzniecības tīklu, pretpirātisma operācijā "Atalanta", kas ir Eiropas Savienības Jūras spēku militārā operācija, kas palīdz novērst un ierobežot pirātismu un bruņotās laupīšanas pie Somālijas krastiem, kā arī pretterorisma operācijā Irākā "Inherent Resolve", kuras mērķis ir veikt Irākas drošības spēku apmācīšanu cīņai pret teroristisko grupējumu. Latvijas izpratne un iesaiste kopīgo NATO un ES aktuālo jautājumu risināšanā, tai skaitā tādu, kas, iespējams, tieši neskar

Latvijas drošību, veicina kopējo solidaritāti un nodrošina vienotību starp sabiedrotajiem.

Atbildi uz to, vai starp attīstības palīdzības sniedzējiem un drošības spēkiem ir iespējama saskaņota rīcība un kā to varētu panākt, sniedz [NATO Cilvmilitārās sadarbības Ek-selences centrs](#). Viens no šī centra uzdevumiem ir apmācīt civilmilitārās sadarbības speciālistus, tai skaitā sekmīgai sadarbībai ar attīstības palīdzības sniedzējiem. Civilmilitārās sadarbības speciālistu un attīstības palīdzības pārstāvju sadarbības iespējas skaidro [šis video](#).

Spēju attīstības projekti 2017. gadā, milj. EUR*

* bez personāla un uzturēšanas izmaksām

Infografika "Aizsardzības budžeta izlietojums"

Drošība dabas vidē: invazīvo sugu ietekme uz vides un cilvēku drošību

Jēkabs Dzenis

CITES nodaļa, Dabas aizsardzības pārvalde

Denges jeb Tropu drudzis, Čikungunjas vīruss ir slimības, ar kurām saskaņā ar Pasaules veselības organizācijas datiem ik gadu pasaulē saslimst vismaz 75 miljoni cilvēku. No šiem saslimušajiem gadā vismaz 20'000 cilvēku slimību izraisītās komplikācijas nepārdzīvo. Kas ir kopīgs šīm un vēl vairāk kā 20 citām slimībām, tostarp, Dzeltenajam drudzim, Rietumnīlas drudzim, Zikas vīrusam un Japānas encefalītam?

Izrādās viens no to pārnēsātājiem ir **Āzijas tīģermoskīts** (*Aedes albopictus*). Šī suga ir dabiski sastopama Dienvidaustrumāzijas tropiskajos mežos, tomēr laika gaitā ir izcili pielāgojusies dzīvei urbānā vidē. Un kā gan savādāk — šim īpaši ēdelīgajam bezmugurkaulniekam, kurš var baroties pat 24 stundas diennaktī un spēj palielināt savu barošanās intensitāti atkarībā no barības pieejamības, kurā ietilpst savvaļas zīdītāji, mājoļopi, abinieki, putni un rūpuļi, cilvē-

ka asinis ir pats kārotākais barības objekts. Vienlaikus Āzijas tīģermoskīta prasības vairošanās vietām un olu attīstībai ir zemas, un šim mērķim der pat lietūs ūdens, kas sakrājies lietotās automašīnu riepās — un tās, protams, apdzīvotās vietās netrūkst. Šķiet lielai daļai ceļot gribētāju šāda asinskāra, ekoloģiski plastiska un vienlaikus cilvēka veselībai bīstamu slimību pārnēsātājā sastopamība kārotajā galamērķī rada dziļas pārdomas vai tiešām doties uz konkrēto reģionu. Nereti šīs pārdomas rezultējas ar lēmumu izvēlēties mazāk eksotiskus un drošākus galamērķus, kā, piemēram, ASV vai Vidusjūras reģionu. Taču Āzijas tīģermoskīts var izbojāt Jūsu ceļojumu pat šajos

Foto: microbiologybytes

Āzijas tīģermoskīts (Aedes albopictus)

no tropisko slimību sastopamības viedokļa tik šķietami drošajos galamērķos. Kā izrādās šī suga vismaz reizi ir novērota jau 27 valstīs Eiropā un ir izraisījusi cilvēku saslimšanu ar Tropu drudzi un Čikungunjas vīrusu Francijā, Itālijā un Horvātijā.

Bet kā gan šis niecīgā izmēra bezmugurkaulnieks ir spējis šķērsot teju visu Eirāzijas kontinentu un okeānus, lai sasniegtu Eiropu

un pat ASV?! Apzinoties riskus, ko šī suga nes mūsu veselībai un vidi, atbilde ir sāpīga — “Mēs paši viņu atvedām”. Šajā gadījumā gan varam sevi mierināt, ka tas nenotika apzināti. Globālā riepu un bambusu krāšņumaugu tirdzniecība kalpoja kā galvenais transports, lai šīs sugas indivīdi īsā laika periodā varētu pārceļot neierobežotus attālumus, savukārt ekoloģiskā plasticitāte un globālās klimata pārmaiņas arvien veicina šīs sugas izplatīšanos un nostiprināšanos jaunās teritorijās. Taču Āzijas tīģermoskīts nav unikāls stāsts — tā ir tikai viena no daudzām sugām, kuru cilvēks savas apzinātas vai neapzinātas darbības dēļ ir pārvedis uz teritorijām, kuras tās dabiski

nebūtu varējušas sasniegt vai sasniegtu nesalīdzināmi ilgākā laika periodā. Šādas sugas, kas nokļuvušas jaunās teritorijā, nodara būtisku kaitējumu vietējām sugām un ekosistēmām, saimnieciskajiem resursiem un cilvēku veselībai tiek sauktas par

invazīvām sugām. Kamēr Āzijas tīģermoskīts maina mūsu priekštatus par vides drošību tropu slimību saslimšanas risku kontekstā, invazīvo sugu ietekme uz vides drošību globālā mērogā ir vērojama dažādos veidos un kļūst arvien būtiskāka problēma visā pasaulē.

Rīsi, kvieši, kukurūza un kartupeļi nodrošina vairāk nekā 50 % no globālās pārtikas produkcijas, taču

aptuveni 10—15 % šo kultūru ražas ik gadu tiek zaudēta dažādu invazīvo sugu (gan kaitēkļu, gan slimību ierosinātāju) dēļ, tādējādi būtiski ietekmējot pārtikas resursu pieejamību un drošību. Piemēram, invazīvais rīsu lapu slimības ierosinātājs vienatnē izposta ražu, kas ekvivalenta pārtikas produktu daudzumam, ar ko varētu pabarot 60 miljonus cilvēku gadā. Kamēr attīstītajās rietumvalstīs šādu invazīvo sugu izplatīšanās un atstātā ietekme uz lauksaimniecību būtībā ir mērāma tikai finansiālos zaudējumos, mazāk attīstītos reģionos šī ietekme atstāj ievērojami kompleksākas sekas, bremsējot reģionu attīstību un sociālekonomiskās nevienlīdzības mazināšanos. Šķiet lieks ir jautājums vai ir pamats bažām, ka šādu invazīvo sugu turpmāka izplatīšanās varētu ietekmēt globālos miera un drošības aspektus, ņemot vērā pieaugošo cilvēku populācijas lielumu un ar to saistīto pieaugošo pieprasījumu pēc pārtikas.

Attiecībā uz bioloģiskās daudzveidības samazināšanos tiek vērtēts, ka invazīvās sugas ir otrais biežākais iemesls sugu izmiršanai pēdējās desmitgadēs, atpaliekot tikai no piemērotu dzīvotņu izzušanas. Šajā kontekstā jāuzsver, cik kļūdaini ir pieņēmums, ka bioloģiskā daudzveidība ir tikai skaitlis konkrēto vietu apdzīvojošo sugu daudzuma raksturošanai. Konkrētajā vietā dabiski sastopamās sugas, veidojot kompleksus līdzās pastāvēšanas un sadarbības mehānismus, nodrošina specifiskus ekosistēmu pakalpojumus, no kuriem mēs cilvēki bieži esam tiešā veidā atkarīgi. Savukārt invazīvās sugas, ietekmējot kaut vai tikai vienu šajā dabiskajā sistē-

mā ietilpstošo sugu, var izjaukt visu sistēmu, tādējādi apdraudot vides drošību un cilvēkus, kas lielākoties pat neapzinoties paļaujas uz šīs dabiskās sistēmas sniegtajiem pakalpojumiem. Piemēram, **dzeltenkāju lapsene** (*Vespa velutina*), kas Eiropā tika nejauši ieviesta kopā ar krāšņu maugiem no Dienvidaustrumāzijas, veido skaitliski lielas un strauji

Foto: Gilles San Martin
Dzeltenkāju lapsene (*Vespa velutina*)

augošas kolonijas un pēc nestabilizēšanās Eiropas dabā specializējās baroties ar vietējām bišu un lapsēņu sugām, tādējādi apdraudot šo vietējo sugu populācijas. Savukārt šīs vietējās bezmugurkaulnieku sugas papildus tiešajai vērtībai biškopības nozarē, nodrošina bioloģiski un ekonomiski nesalīdzināmi nozīmīgākas funkcijas veikšanu — augu apputeksnēšanu, no kuras savukārt ir atkarīga virkne tautsaimniecības nozaru.

Jā, Āzijas tīģermoskīta gadījumā mēs varam sevi mierināt, ka atveidām viņu nejauši. Diemžēl daudzas invazīvās sugas mēs esam ieviesuši un turpinām ievest, lai apmierinātu kādas saimnieciskās vai estētiskās

vajadzības un kaprīzes, neizvērtējot vai spēsim šīs sugas ierobežot no izplatīšanās savvaļā un neapzinoties kādu ietekmi tās atstās uz vides un galu galā mūsu pašu drošību. Ņemot vērā ekonomiskās attīstības tendences, starptautiskās tirdzniecības pieaugošos apmērus, loģistikas sistēmu attīstību, kas nodrošina arvien ātrāku kravu pārvadāšanu

starp attāliem pasaules nostūriem, kā arī klimata pārmaiņas, jaunu invazīvo sugu ieviešanās un izplatīšanās risks tikai pieaug. Ja starptautiskajā politiskajā līmenī invazīvo sugu radīto problēmu sekas šķiet ir saprastas, piemēram, Eiropas Savienības līmenī 2015.gadā ir izstrādāts regulējums invazīvo sugu apkarošanai, tad bez praktiskām darbībām ārpus darba kabinetiem un sabiedrības aktīvas iesaistes invazīvo sugu ierobežošana nebūs iespējama. Skaidrs ir viens — invazīvo sugu apkarošana būs viens no mūsu izaicinošākajiem nākotnes uzdevumiem, lai nodrošinātu vides drošību kā globālā tā lokālā mērogā.

Ugandietis Sems Okello: palīgs atrast jaunu dzīves sākumu

Sandra Kropa
Latvijas Radio 1, Zināmais Nezināmajā

Vēlos jūs iepazīstināt ar kādu ļoti interesantu un iedvesmojošu ugandieti. Viņa dzīvestāsts no vienas puses ir ilustrācija tam, cik nežēlīgi ir Āfrikas konflikti, bet no otras puses parāda, kā iespējams tikt pāri pagātnes sāpīgajai pieredzei un motivēt sabiedrību pārmaiņām.

Augstu, debesīs spīd pilnmēness. Te, uz ekvatora, tas liekas tālāks un augstāks. Sems Okello pie ugunsкура spēlē savu mīļāko mūzikas instrumentu un līdz ar katru skaņu atklāj ko vairāk par dziesmu. Viņš nav tikai Ugandā slavens aktieris un dziedātājs. Viņš ir cilvēks, kas pēdējos 20 gadus veltījis tam, lai palīdzētu no kara un vardarbības cietušiem līdzcivēkiem. Viņš ir sarakstījis dziesmu par raudāšanu — jo par spīti vecāku mācītajam, ka īsti vīrieši neraud, tieši iespēja klusībā paraudāt viņa dzīvē ir bijusi kā iespēja, kas ļauj izdzīvot un rast mieru. Sema stāsts ir skarbs, tāpat kā tūkstošiem citu ugandiešu pieredze. Bet viņš ir

viens no tiem, kas savas sāpes spējis pārvērst mierā. Izveidojot patvērumu un skolu no vardarbības cietušajiem bērniem, viņš nu jau vairāk nekā 3000 cilvēkiem palīdzējis dzīvē rast jaunu sākumu.

Sems Okello: 1985. gadā, kad es vēl mācījos vidusskolā, pastāvošā valdība atbalstīja dažādus militārus grupējumus, tostarp Ugandas nacionālo atbrīvošanas armiju. Tā, var teikt, tolaik bija Ugandas nacionālā armija. Taču šis grupējums nevis iesauca, bet nolaupīja topošos kareivjus. Tā arī notika ar mani — 1986. gadā, kad devos uz skolu pēc gala pārbaudījumu rezultātiem, mani un dažus manus skolas biedrus nolaupīja. Gandrīz divus gadus es pavadīju nemiernieku armijā. Sākumā mūs aizveda uz Dienvidsudānu, kur mūs spīdināja, psiholoģiski ietekmēja un manipulēja ar mūsu smadzenēm.

Pēc tam mūs izsūtīja pa dažādiem Ziemeļugandas reģioniem uz divu nedēļu karavīru apmācības nometnēm. Pēc kāda uzbrukuma mēģinājuma radās izdevība bēgt no bērnu armijas. Es to arī izmantoju un devos uz savu dzimto ciemu. Kad ierados, tur manas mājas vairs nebija.

Tālāk es nonācu galvaspilsētā Kampalā, kur biju no nostāstiem dzirdējis, ka dzīvo viens mans onkulis. Viņš strādāja par instruktoru autoskolā un es nonācu viņa ģimenē, sāku dzīvot graustu rajonā, mazgāt mašīnas, veļu un nest ūdeni. To visu es darīju, lai nopelnītu

naudu un atgrieztos skolā. Tā arī notika — es ieguvu pat augstāko izglītību, kas man vēlāk ļāva kļūt par horeogrāfu un aktieri.

Esot Kampalā es uzzināju, ka manu jaunāko brāli no skolas ir nolaupījusi Džozefa Konija “Tā Kunga Pretošanās Armija”. Arī viņš izgāja cauri bērnu armijas šausmām. Bet tad, 1998. gadā prese ziņoja par uzbrukumu vienā ciemā, kur bija 300 bojāgājušo, tostarp bija arī mans brālis, citi radnieki, draugi un bijušie skolasbiedri. Presē bija publicētas fotogrāfijas, kurās redzami nemiernieku nogalinātie cilvēku ķermeņi, daudzi bija sagriezti gabalos un novietoti ceļa malās. Tas mani radīja milzīgu niknumu. Es vienā brīdī vienkārši devos uz automašīnu un sāku braukt. Man pievienojās viens mans draugs, kurš vaicāja, kur mēs braucam. Bet vienīgais, ko varēju viņam atbildēt bija “es nezinu”. Mums tiešām nebija galamērķa, es tikai zināju, ka gribu braukt uz ziemeļiem.

Daudzi teica, ka esmu traks, dodoties tieši uz kara zonu, bet mani tas neatturēja. Es braucu, braucu un tad pēkšņi vienā brīdī es apstājos un man prātā ienāca doma — “Paga, otrpus Nilai cilvēki mirst. Kāpēc gan mums nenopirkt šaipus upei zemi un neradīt vietu, kur viņi varētu justies drošībā?”

Tad es sāku tuvējās apkārtnes iedzīvotājiem prasīt, vai viņi nepārdod zemi. Daudzi smējās vai nodomāja, ka esmu traks, jo parasti jau nebrauc pie kāda uz mā-

jām un neprasa, vai tu gadījumā negribi šo visu pārdot. Bet tajās neprāta plosītajās stundās mēs atradām vienu vietējo, kurš mums ieteica meklēt vīru vārdā Fransiss, kurš šajā reģionā kā starpnieks daudziem palīdzot nopirkt zemi. Tā es tiku pie šīs vietas.

Sema Okello skola "Hope North" jeb "Ziemeļu cerība"

Meklējot labāko no drošāko no pieejamiem zemes pleķiņiem, Sema izvēle krita par labu Masindi pilsētai, tā nu jau teju 20 gadus šī vieta vairāk saukta tieši Sema izveidotās skolas vārdā — "Hope North" jeb "Ziemeļu cerība". Šobrīd 15 pedagogu uzraudzībā tajā mācās ap 300 skolēnu, taču kopumā par jaunu atspēriena punktu tā kalpojusi vairāk nekā 3500 bērnu un jauniešu. Bet tālajā 1998. gadā viss sākās ar vairākiem mikroautobusiem, ko Sems Okello nākamajā dienā pēc zemes iegādes aizsūtīja uz savu dzimto ciemu Ugandas ziemeļos. Uz jautājumu, kurš vēlas aizbraukt, atsaucās

80 bērnu vecāki, kas nolēma aizsūtīt savas atvases prom no vardarbības skartās teritorijas.

Sems Okello: Es turp aizsūtīju savu draugu, jo pats biju pārāk emocionāls. Es paliku te, jauniegūtajā zemē, kur kopā ar tuvējās apkārtnes cilvēkiem ātri sākām celt vienkāršas ēkas. Tās mājas, ko šeit redzat tagad, tapa vēlākajos gados.

Es tolaik devos uz premjerministra biroju un lūdzu palīdzību sakot, ka man te ir izmitināti 80 bērni. Nezinu, vai viņš man noticeja, bet vienīgais, ko viņš piešķīra bija 100 kg pupiņu un rīsu. Es biju tik dusmīgs. Saprātu, ka tālāk palīdzību no viņa nav vērts lūgt. Atgriezies te, ziemeļos, un liku lietā visu savu naudu. Sākumā mācības un apmešanos te finansēju viens.

Kad mana nauda beidzās, meklēju palīdzību un man atsaucās kāda maza organizācija Nīderlandē, kas vēlējās palīdzēt un dara to joprojām. Kopīgiem

spēkiem un pateicoties vēl arī citiem ziedotājiem, mēs esam palīdzējuši jau vairāk nekā 3000 bērniem. Nu jau mums te ir ne tikai sākumskola un pamatskola, bet arī sava veida arodskola, jo bērni te apgūst ne tikai Ugandas skolas standarta programmu, bet arī praktiskas lietas — lai tie, kuru sekmes nav augstākajā līmenī un kas netiek tālāk augstskolās, atgriezoties savās dzimtajās vietās būtu apguvuši kādu profesiju, varētu strādāt vai nu par šuvējiem, vai galdniekiem, vai arī nodarboties ar lauksaimniecību.

Mana filozofija balstās uz ideju, ka Āfrikā nav iespējama attīstība, ja visiem nav pieejama izglītība un tā nebalstās uz starptautisku dialogu. Ar izglītību vien nepietiek. Ir jāspēj klausīties un saprast citus, jāspēj diskutēt par idejām, kas skar citus.

Tāpēc es šurp aicinu arī savus draugus — viņi atbrauc un runā ar bērniem par starptautiskām lietām, politiku, to, kā stiprināt vietējās kopienas. Tāpat mēs arī aicinām dažādu organizāciju pārstāvjus mācīt bērniem ideju par investīcijām visplašākajā to nozīmē. Investēt var gan ar izglītību, gan nodarboties ar mikro uzņēmējdarbību. Investējot ir iespēja mainīt dzīvi un tad ir kaut kas, ko savā dzīvē sargāt, ir iemesls dzīvot vēl vismaz vienu dienu. Citādāk vietējiem ir jautājums, kāda gan jēga ir dzīvot un ar kaut ko nodarboties?

Foto: Sandra Kropa, Ir1.lsm.lv

Ugandā bēgļiem ir labvēlīga vide, jo bēgļiem ir gandrīz tādas pašas tiesības kā vietējiem. Viņi var nodarboties biznesu un līdz ar to pelnīt iztiku, var brīvi pārvietoties un līdz ar to nebūt ieslēgti vienā nometnē.

Šis ir viens no iemesliem, kāpēc “Ziemeļu cerības” aktivisti cenšas panākt, lai kara un vardarbības skarto cilvēku dzīvē parādītos jaunas vērtības un pieredze, lai veidotos pieķerš a-

Foto: Sandra Kropa, Ir1.lsm.lv

Ugandā ierodas ļoti dažādi cilvēki – daudzi neprot pat lasīt un rakstīt, taču daudzi ir izglītoti, gatavi strādāt un nest pienesumu Ugandas ekonomikai. Tiek nodrošināti dažu mēnešu kursi, kuros var apgūt noteiktu arodu. Skolās piedāvā datormācību, kur gan vietējie, gan bēgļi apgūst prasmes strādāt ar datoru un modernām tehnoloģijām.

nās kaut kam — mājai, cilvēkiem, savai dzīvei. Lai būtu ko sargāt un par ko rūpēties. Skolas programma šajā ziņā nu jau ir vainagojusies ar tādiem panākumiem, ka ne viens vien no “Ziemeļu cerībā” nonākušajiem jauniešiem apjautuši sevī pavisam jaunu aicinājumu. Pat ja viņu vienīgā bērnības pieredze bijusi karš, nemieri un nemitīga cīņa par izdzīvošanu.

Sems Okello: Atceros, reiz es pavēlāk strādāju, bija jau nakts un es ieraudzīju, ka klases stūrī sēž kāds puisis. Bija jau pāri pusnaktij un tā bija vienīgā vieta, kur tolaik bija elektrība. Viņš cītīgi lasīja grāmatu. Es viņam jautāju — ko viņš te dara! Viņš bija manāmi nobijies un atbildēja, ka mācoties. Es noteicu “labi, es tevi rīt no rīta gribu redzēt skolā”. Viņš laikam domāja, ka norāšu viņu un ātri devās gulēt. Bet no rīta, kad redzēju viņu skolā, es viņam iedevu 100 tūkstošus šiliņu kā dāvanu par centību. Pēc kāda laika man paziņoja, ka šis puisis ir ieguvis augstāko līmeni eksāmenos un ticis augstskolā. Un tagad

viņš pie mums ir atgriezies kā skolotājs.

Mūzika bērniem ļauj justies drošībā un izteikties, radīt

Ir kārtējais vakars, kad skolas pagalmā ap ugunskuru kopā sanāk simtiem bērnu un viņu skolotāju, arī atbalstītāji no citām valstīm, kas te regulāri ierodas, lai ne tikai finansiāli atbalstītu “Hope North” programmu, bet arī paši mācītos — sarunās ar vietējiem paplašinātu savu skatījumu uz to, kas notiek pasaulē un cik dažādas ir mūsu — cilvēku — pieredzes. Mūzika te ir terapijas veids, kas ļauj runāt bez vārdiem un palīdz kaut nedaudz aizmirst pagātnes, lai arī nemaz ne tik senas, sāpīgās lappuses.

Sems Okello: Ir jānokļūst ziemeļos, lai saprastu, cik šausmīgs bija karš. Pat vietējie ugandieši, kas ir no dienvidu reģioniem, līdz galam nespēj to saprast. Mērogs, kādā notika vardarbība, ir grūti ilustrējams. Iedomājieties, ka mēs esam viena ģimene, kas sēž pie galda. Pēkšņi mūsu mājā ielaužas svešinieki un visus ielenc. Tad iz-

vēlas vienu, kuram liek pārējos nogalināt. Un tas nenotiek tikai vienu reizi. Šādas situācijas atkārtojas 20 gadus.

Atceros, ap 2005. gadu es devos un kara un bada plosītiem ciematiem un redzēju, kā sievietes nes bērnus ar galvām uz leju — tas bija veids, kā nodrošināt, ka bērnu smadzenēm pieplūst vairāk asiņu un skābeklis. Kad bērni nonāca šajā skolā, viņiem šī bija īsta miera osta. Viņi varēja mierīgi gulēt, zinot, ka par viņiem kāds rūpējas un ka nav jāguļ ar apaviem kājās, tā, lai vajadzības gadījumā varētu bēgt. Te vienmēr bija kāds, ar ko varēja parunāties. Šie bērni nav tādi kā citi, viņus nav viegli pārsteigt vai iepriecināt. Viņi nesajūsminās par katru lietu, ko viņiem stāsta. Bet viņi visu uztver. Tieši tāpēc vislabāk ir ļaut viņiem runāt ar mūzikas un dejas starpniecību. Tā liek viņiem justies drošībā un izteikties, radīt. Un tieši radīšanas process ir ļoti būtisks, jo tas ļauj pēkšņi sajūst, ka ir iespējams jauns sākums, tas atjauno spēkus un caur saviem darbiem ir iespējams izdzīvot pilnīgi jaunas lietas.

Ļoti svarīgi ir ļaut cilvēkiem nomainīt veco, negatīvo pieredzi pret ko jaunu, mierīgu. Tieši tāpēc es cenšos panākt, ka uz šo skolu dodas arī bēgļu bērni, kas Ugandā ieradušies no kaimiņzemēm. Viņiem ir jāiegūst jauna pieredze, jāiemācās jaunas vērtības, viņi nevar sēdēt nometnē starp tiem pašiem cilvēkiem, ar kuriem kopā viņi ir piedzīvojuši savas dzīves grūtākās lappuses.

Ja viņi neiemācās neko jaunu, tad viņi atgriezīsies savās zemēs ar to pašu kara un vardarbības pieredzi, ar kādu viņi aizbēga. Viņi dosies atpakaļ mājās un sāks karot no tās pašas vietas, kur viņi apstājās. Mācoties un dzīvojot kopā ar vietējiem ugandiešiem, viņi apgūst citu kultūru, mazāk vardarbīgu un daudz mierīgāku.

Arī starptautiskā mērogā ir jāveido plašāks dialogs. Kāpēc Āfrika ir ar resursiem tik bagāta, bet dzīves līmeņa ziņā tik nabadzīga? Vai cilvēki te ir sliktāki? Nē! Paraudzīsimies uz attīstības procesiem līdzībās: ja es tagad gribētu iet bokseties ar pasaules čempionu, viņš mani pieveiks ar pirmo sitienu. Jo viņš ir

labāk trenējies, viņam ir atbilstošs ekipējums, lielāka pieredze un fiziskais spēks. Vislabākais, ko viņš var darīt — parādīt man kā ir jātrenējas un kā viņš ir sasniedzis

savas virsotnes. Es no tā varu mācīties un sasniegt pats savus mērķus. Kāpēc mēs tos pašus principus, ko pielietojam sportā, nevaram ņemt vērā risinot attīstības jautājumus? Ja Eiropa ir attīstījusies caur izglītību, kā tas nākas, ka mēs saņemam naudu no Pasaules Bankas, bet izglītības līmenis te neuzlabojas? Tātad kaut kas nav pareizi! Manuprāt, ir jāveido daudz aktīvākas un plašākas debates starptautiskā līmenī.

Ja jūs kā žurnālisti atbraucat uz Āfriku un vēlaties veidot stāstus par šejienes nabadzību un korupciju, tad varbūt ir vērts uzdot

Foto: Sandra Kropa, Ir1.lsm.lv
Ugandietis Sems Okello jau 20 gadus palīdz kara un vardarbības upuriem. Viņš ir izveidojis patvērumu un skolu no vardarbības cietušie bērniem, un vairāk nekā 3000 cilvēkiem ir palīdzējis dzīvē rast jaunu sākumu.

jautājumu, kāpēc te pastāv tāda korupcija? Tas ir tāpēc, ka nav sakārtota sociālās drošības sistēma. Kāpēc tādas nav? Politikas dēļ, jo tikko kā ir vāja sociālā drošības sistēma, ir vāja nācija un, ja ir vāja nācija, to var viegli ekspluatēt.

Tāpēc nevajag par Āfriku runāt tikai kā par nabadzīgu, korumpētu vietu. Vajag diskutēt par šīs nabadzības un korupcijas iemesliem.

Autores brauciens uz Ugandu ir daļa no projekta Mediji attīstībai (EYD2015: Media for Development, DCI-NSAED/2014/338-309), kas ir Eiropas Komisijas atbalstīts projekts ar mērķi, iesaistot medijus, veicināt sabiedrības izpratnes pilnveidi par savstarpējo saikni un izaicinājumiem globālā līmenī. Raksts ir sagatavots ar Eiropas Savienības finansējumu atbalstu. Par materiāla saturu atbild autore, un tas nekādā veidā neatspoguļo Eiropas Savienības oficiālo viedokli.

Pārpublicēts no LR1 raidījuma Zināmais Nezināmajā

Foto: Sandra Kropa, Ir1.lsm.lv
Projekta Mediji Attīstībai žurnālistu grupa Ugandā 2017.gada 5.—16.martā. Biedrību Zaļā brīvība pārstāv žurnālistes Anna Ūdre un Sandra Kropa.

beigām, gaišajām jūnija naktīm un samtainajām augusta debesīm, rudzu ziedēšanas maģijai, novembra grafiskā pelēkuma pietūkstoš nokrāsām? Cik ļoti tas nosaka mūsu domas, vērtības un dzīvi? Un cik daudz mūsos ir tā iekšējā spēka, kas ļauj neaprakt šīs vērtības zem ikdienas iepakojuma slāņiem?” — šādus uzrunas vārdus teica pasākuma vadītāji, iesākot daudzveidīgu personisku stāstu vakaru, kur nebija darba grupu par pareizu vai nepareizu domu gaitu, bet gan par to, kā ticot sev un aktīvi rīkojoties, mēs spējam ne tikai paši darīt, bet arī “paņemt” līdzīgu citus.

Raimonds Graube Kopienu parlamenta uzrunā uzsvēra, cik būtisks ir katrs paveiktais darbs un cik ļoti, ļoti nozīmīgas ir mazās lietas,

nas vajadzības aktīvi reaģējot, piemēram, aicinot iedzīvotājus aktīvi iesaistīties kādās konkrētās norisēs vai ar dažādiem netiešiem rīkiem motivējot iedzīvotājus palikt konkrētajā teritorijā. Šādā kopienā ir vismaz viena NVO, kas darbojas un sekmē iedzīvotāju pieredzi un prasmes. Minētie cilvēki Latvijas lauku teritorijās lielākoties nav pilna darba laika NVO darbinieki, bet līdztekus pamatdarbam ir apguvuši pasākumu organizēšanu, lietvedību, amatniecību vai citas iemaņas, kas pat gadījumā, ja konkrētais cilvēks vai pat cilvēku kopa ļauj tiem darba zaudēšanas gadījumā meklēt un saredzēt risinājumus krīzes situāciju pārvarēšanai. Kopienas attīstība ir balstīta katras personas drošības sajūtā, t.sk. arī

Ārējā ietekme var spēcīgi sagraut vai piepildīt, bet iekšējais kopības spēks un pārnozaru sadarbība — drošība, kas, iespējams, daudzkārt nemazina radīto ietekmi, bet spēcina kopienas spēju rasti risinājumus. Piemēram, Tirzas pamatskolā izveidotas tālmācības klases, bet Druvienas kopienā izveidota latviskās dzīvesziņas kopiena “Druvienas cilts”, kurā aktīvi iesaistīta pamatskola, kas no septembra būs sākumskola, padarot skolu par visas kopienas, ne tikai skolēnu un skolotāju, centru.

Lauku Kopienu parlamenta mērķis ir strādāt pie lauku un mazpilsētu attīstības jautājumiem pārnozariiski, starpsektoriāli, strādājot pie jautājumiem par attīstību gan no sociālā, gan ekonomikas, gan

arī vides aspekta, kas ir galvenās attīstības dimensijas ne tikai šādai kopienai, bet arī starptautiskai un globālai attīstībai. Vienā no LLF forumiem, kurā runājām arī par ANO IAM, Latvijas Lauku foruma biedri kā būtiskāko lauku teritorijām, norādīja mērķus par labu darbu un ekonomisko izaugsmi (Nr. 8), ilgtspējīgām pil-

Foto: LLF

LLF un LAPAS organizētā 2. Latvijas Lauku kopienu nedēļas diskusija “Es kopienā un pasaulē” (2014. gada 27. oktobris, Riebiņu novads Kastīre), uzsākot gatavošanos Latvijas prezidentūras ES Padomē centrālajam pasākumam – Attīstības forumam, kas notika 2015. gada 3.—5. jūnijā

cik būtisks ir katrs paveiktais darbs un vārds. Drošā kopienā ir sociālā dzīve un NVO vai neformālas iedzīvotāju grupas, kas veido kopienas “kodolu” un pārstāv savas kopie-

emocionālajā sasaistē ar dzīvesvietu, kas balstīta savstarpējās attiecībās un apziņā, ka šī kopiena ir laba dzīvesvieta, un ir jāmeklē risinājumi un iespējas problēmsituācijās.

sētām un apdzīvotām vietām (Nr. 11), kā arī par noturīgas infrastruktūras veidošanu un ilgtspējīgu industrializāciju (Nr. 9). Kopienu parlamentā aicinājām palūkoties

uz šiem un citiem jautājumiem, galvenokārt, kontekstā ar nacionāla līmeņa rīcībpolitikas un plānošanas dokumentiem — Latvijas Nacionālo attīstības plānu, Lauku attīstības programmu pēc 2020. gada, Reģionālās attīstības pamatnostādņem pēc 2019. gada, Sabiedrības virzītai vietējai attīstībai pēc 2020. gada, Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņem pēc 2018. gada, portāla Latvija.lv pilnveidi u.c. Tomēr rekomendācijas konkrētajiem dokumentiem vai MK noteikumiem nebija pašmērķis, bet gan daļa no rezultāta procesam un diskusijām, kas ietvēra pieredzi par vietējās kopienas vajadzībām, politisko un ekonomisko kontekstu, un Eiropas un pasaules līmeņa tendences.

LLKP ir unikāla iespēja dialogam un mērķtiecīgām diskusijām starp pārstāvjiem no dažādiem darbības mērogiem (vietēja, reģionāla un nacionāla) un dažādiem sektoriem (NVO, izglītības, kultūras, uzņēmējdarbības, valsts pārvaldes, pašvaldību pārstāvju, akadēmiķu u.c.). Lauku kopienu parlaments ir vienīgais šāda veida pasākums, kas 2017. gadā apvienoja uzņēmējus, pašvaldības un NVO pārstāvjus no visiem Latvijas reģioniem, vismaz 5 augstākās izglītības iestādām, 9 ministriju un vairāku nacionāla līmeņa valsts institūciju pārstāvjiem, viedokļu līderiem un citiem, kam bija iespēja ne vien dalīties savā pieredzē, gūt iedvesmu un rast atbildes, bet strādāt kopā pie lauku attīstībai aktuālo jautājumu virzības ar citiem iesaistītajiem, t.sk. arī pašiem uzņemoties atbildību par konkrētu

procesu vai aktivitāšu īstenošanu.

Tieši vietēja līmeņa partnerības un pārnozaru pieeja attīstības jautājumiem, ir būtiska IAM mērķu sasniegšanā tos ieviešot praksē un patiesu izmaiņu radīšanā, ne vien politiskos uzstādījumos. LLKP rezolūcijā pausta skaidra nepieciešamība strādāt pie efektīvākas kopienu iesaistes attīstības plānošanā un īstenošanā gan nacionālā, gan vietējā līmenī nākamajā plānošanas periodā. Tāpat arī ciešā sasaistē ar globāliem mērķiem, dalībnieki izstrādāja priekšlikumus, kā rūpēties par kvalitatīva darbspēka un uzņēmēju piesaisti lauku teritorijām, sekmējot piemērotas dzīves telpas, privātu un publisku finansējuma pieejamību, kā arī rūpējoties par infrastruktūras attīstību, kā arī paredzamu un uzņēmējdarbību rosināšanu nodokļu sistēmu. Elektronisko pakalpojumu attīstība, radot pieeju attālināti saņemt valsts pakalpojumus un izmantot komunikācijas kanālus, ir atzīstama kā viena no tuvāko gadu prioritātēm. Parlamenta dalībnieki rosināja Ministru kabineta un NVO memoranda padomei aktīvi rīkoties, lai Ministrijas un pašvaldības uzlabotu tiesisko vidi dažādu funkciju deleģēšanai nevalstiskām organizācijām, kā arī veicinātu sabiedrības iespējas iesaistīties caurspīdīguma veicināšanā valsts pārvaldē un pašvaldību darbā.

Šie un citi plānotie uzdevumi, līdztekus ar septiņu ministriju ziņojumiem par esošo situāciju laukos lasāma LLKP mājaslapā laukuforums.lv sadaļā par 3. Lauku kopienu parlamentā. Latvijas piemērs ir kalpojis kā iedvesma Lauku parlamentus tuvāko divu gadu

laikā organizēt arī Balkānu valstīs — Serbijā, Bosnijā un Hercegovinā, Melnkalnē, Kosovā, Maķedonijā, Albānijā un arī Turcijā. LLF sadarbība ar minētajām valstīm tiek īstenota kopīga EK līdzfinansēta projekta ietvaros, sekmējot lauku kopienu līdzdalību un dialoga veidošanu ar politikas veidotājiem, kas pašreiz šajās valstīs notiekošo politisko procesu kontekstā ir būtiska. Līdzīgi pieredze tiek pārņemta Moldovā, kuras pārstāvji piedalījās 2. LLKP, savukārt šī gada augustā pēc LLF organizētas Moldovas delegācijas vizītes pie Latvijas lauku kopienu dosies uz Igaunijas Lauku parlamentu. Minētā aktivitāte tiek īstenota kā daļa no attīstības sadarbības projekta ar Ārlietu ministrijas atbalstu un līdzfinansējumu no valsts budžeta (vairāk par sadarbības aktivitātēm un mērķi variet izlasīt LLF mājaslapā: llf.partneribas.lv).

Lauku kopienu parlaments kā līdzdalības metode tiek īstenota arī vairāk kā 10 citās Eiropas valstīs — tā uzsākta jau vairāk kā pirms 20 gadiem Zviedrijā, tomēr katrā no valstīm parlaments tiek īstenots citā formā — Latvijas parlaments ir unikāls ar lielu sektorālo daudzveidību, kurus pārstāv dalībnieki, kā ar izstrādātās rezolūcijas konkrētību, kas līdz nākamajam Lauku kopienu parlamentam 2019. gadā ļaus veikt konkrētas rīcības risinājumu meklēšanai.

LLKP dalībnieki un viņu paveiktais ir brīnišķīga refleksija ilgtspējīgai kopienai — mērķtiecīgs process ar gatavību to īstenot ilgtermiņā, spēja un griba rīkoties pašiem, atbalstīt un dalīties ar citiem, un domājot plašāk — par savu ko-

pienu/sectoru kā daļu no pasaules un globālās kopienas. Parlamenta dalībnieki vienojās arī nepieciešamību veicināt uz kvalitatīviem pētījumiem balstītu lēmumu pieņemšanu attīstības jautājumos un īstenojot inovatīvus — stratēģiskas iniciatīvas, ko iespējams īstenot arī kā projektus ar ES fondu atbalstu. Šādi piemēri jau šovasar tapuši — izstrādāti projekti Gaujas un Slīteres nacionālo parku sadarbībai ar citām ES valstīm par sadarbību, meklējot labās prakses ilgtspējīgām tūrisma aktivitātēm nacionālajos parkos, arī Latvijas — Moldovas biškopju sadarbība par dažādām izglītošanas, tehnikas, produkcijas izplatīšanas un citiem aspektiem, pārņemot savstarpējo praksi, pierādot, ka attīstības sadarbība ir ne tikai mūsu (ES) ekspertu darbs attīstības valstīs un “došana”, bet gan abpusēji izdevīga un vērtīga, t.sk. mācoties un gūstot jaunu pieredzi.

Latvijas Lauku forums iniciē un organizē **Lauku kopienu parlamentu** kopš 2013. gada, nodrošinot tā norisi katru otro gadu, savukārt vasarās, kad nenotiek parlaments jau vairāk kā 10 gadus risinās Latvijas Kopienu spēles. Rudenī jau sesto gadu notiks **Kopieņu nedēļa**, kad ar diskusijām un pieredzes vizītēm LLF un dažādu partnerorganizāciju un ekspertu komanda dodas uz visiem Latvijas reģioniem, savukārt pārējā laikā notiek regulāras tiešsaistes un klātienēs tikšanās ar LLF biedriem, lai runātu gan par aktuālo mūsu pašu kopienu, gan sasaisti ar plašākiem procesiem un to ietekmi sekmējot kopienu kapacitāti. Regulāras un pastāvīgas aktivitātes nodrošina

ne tikai informācijas un pieredzes nodošanu Latvijā un ārvalstīs, bet arī sadarbību un iedvesmu, ko nododam un pārņemam arī Eiropas līmenī strādājot ar Balkānu un Austrumu partnerības valstīm, kurās šādas aktivitātes kopienas kā drošas un ilgtspējīgas vides izveidei ir brīnišķīgs piemērs. Ikkatrā pasākumā ar kādu konkrētu tematisku akcentu vai plašākiem kontekstiem tiek skarti ilgtspējas, attīstības, kopienu drošības jautā-

vai noskatoties, tāpēc LLKP spēks ir visu dalībnieku savstarpējā pieredzē, kas patiesi veicina un sekmē ne tikai pilsonisko sabiedrību, bet ikkatras pārstāvētās kopienas drošumspēju, bet ja jums vēlme un iespēja gūt iedvesmu un pieredzēt šādas kopienas, aicinu doties uz Kaldabruņu Rubenes pagastā, kur teju izzudis ciemats ir spēcīgi iezīmēts atpakaļ kartē ar agrākas skolas pārvērtībām kā Pļavas muzeju, Dārza svētkiem, orķestriem,

Foto: LLF
Jaunieši, kas simboliski atveido 1.Latvijas lauku kopienu parlamenta logo
2013.gada 7.—8.jūnijs, Preiļi

jumi aktualizējot izaicinājumus un iespējas gan vietējā, gan nacionālā un globālā mērogā. LLF darbības kontekstā kopiena apzīmē nevis kādu ģeogrāfisku vienību, bet gan vienotu interešu grupu.

Nākamā šīgada plānotā aktivitāte, ko organizēs LLF, ir pieredzes apmaiņas vizīte pārstāvjiem no Moldovas un Armēnijas, kā arī Eiropas Lauku jauniešu parlaments, kuros tiks runāts par vietēja un nacionāla mēroga procesu sasaisti ar plašāku kontekstu — globālajiem izaicinājumiem lauku attīstības kontekstā.

Tomēr gan LLKP, gan ikvienā citā dzīves mirklī piedzīvotais ir spēcīgāks to piedzīvojot, ne izlasot

kas spēlē kokos, mākslu, radošumu un spēcīgu kopienu, Anci, kurā vietējie spēj pie sevis pārvilināt Ventspils hokejistus, eksportē īpaši piemērotus dūraiņus uz Skandināviju, kā arī citu kopienu pārstāvju brīvā laika pavadīšanas ieradumiem, ko var izdzīvot ikviens ciemiņš, Jērcēnmuižu, kur rozā Preiļu māja un Mednieku nams pulcē ne tikai uz galda spēlēm visas nakts garumā, bet piedāvā dabas, vēstures, kultūras un 21. gadsimta mijiedarbības piemēru, kā arī citām brīnišķām vietām visapkārt Latvijai, piedzīvojot spēcīgas kopienas, kurās solidaritāte, sadarbības un uz attīstību virzīta rīcība, sirsnība un atvērtība globālajiem procesiem!

Drošība vai attīstība: prioritātes ilgtspējīgai globālai pasaulei

Inga Belousa
Zaļā brīvība

Jebkuram cilvēkam ir tiesības dzīvot drošā vidē. Taču notiekošie konflikti, kari, valstu un cilvēku radītās katastrofas šīs tiesības ievērojami apdraud. Mums kā cilvēkiem ir arī pienākums sniegt palīdzību tiem, kam tā ir nepieciešama. Taču, kā to izdarīt visefektīvāk, ir nepārtaukts praktiskā globālā sadarbībā balstīts izaicinājums.

Arī NATO turpina iesaistīties palīdzības sniegšanā karadarbības skartajās zonas. Nesenie notikumi ES un arī Latvijas austrumu kaimiņvalstīs kārtējo reizi rāda, cik svarīgi ir risināt konfliktus pēc iespējas izvairoties no cietušajiem un samazinot karadarbības radītos zaudējumus valsts videi, ekonomikai, sabiedrībai un kultūrai.

Šajā nedrošību laikā attīstības sadarbības jomas pārstāvji uzdod sev un citiem dilemmisku jautājumu — vai stabila un droša vide ir priekšnoteikums veiksmīgai attīstības sadarbībai, vai arī drošu vidi veido veiksmīga attīstības

sadarbība? Citiem vārdiem sakot, tiek izvērtēta drošība un attīstība, meklējot atbildi uz jautājumu — kura no tām ir svarīgākā prioritāte ilgtspējīgai globālai pasaulei.

Diskusijām par šiem jautājumiem starptautiskā līmenī EuropeAid projekta Mediji Attīstībai ietvaros aicinām Tallinu, kur šī gada 5. un 6. septembrī Igaunijas prezidentūras laikā organizēsim divus savstarpēji saistītus starptautiskus pasākumus — apaļā galda diskusiju un konferenci dažādām attīstības sadarbības jomā iesaistītajām pusēm: projektu īstenotājiem, lēmējvarai, izpildvarai, pētniekiem un interesentiem.

Šajos pasākumos piedalīsies ārlietu ministriju pārstāvji no Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Čehijas un Slovākijas, docētāji, pētnieki un nevalstisko organizāciju pārstāvji, kas interesējas par attīstības sadarbības pieredzi Afganistānā, un eksperti no Apvienotās Karalistes, Somijas un Zviedrijas. No Latvijas interesi piedalīties ir izteikuši eksperti — Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) sekretariāta darbinieks, kurš ir piedalījies EDSO Demokrātisko institūciju un cilvēktiesību biroja (ODIHR) vadītajā vēlēšanu novērošanas misijā Afganistānā **Armands Pūpols**, domnīcas "The Jamestown Foundation" Austrumeiropas valstu drošības analītiķis **Olevs Nikers**, pētnieki

un docētāji — LU Politikas zinātnes nodaļas vadītāja, Eiropas Padomes Reģionālo un vietējo pašvaldību kongresa neatkarīgā eksperte **Iveta Reinholde**, LU Sociālo un politisko

Foto: CONCORD

pētījumu institūta pētniece **Sigita Struberga**, Vidzemes Augstskolas Sabiedrības zinātņu fakultātes lektors ar specializāciju starptautiskās attiecībās **Jānis Kapustāns**, LAPAS direktore **Inese Vaivare**, DELFI žurnālists, kas piedalījās projekta Mediji Attīstībai organizētajā žurnālistu braucienā uz Afganistānu **Ansis Īvāns** un Zaļās brīvības pārstāves **Inga Belousa**, **Līva Stade**, **Sanita Ribena**.

Starptautiska apaļā galda diskusija par attīstības sadarbības pieredzi un tālāku virzību Afganistānā

Cik daudz mēs zinām par situāciju Afganistānā, kopš ziņas par šo valsti vairs nav bieži redzamas publikāciju un raidījumu virsrakstos? Kad 2001.gadā šajā reģionā sākās konflikts, tas izraisīja līdz šim lielāko NATO spēku iesaistīšanos un vēl nebijušu cilvēkresursu līdzdalību pēdējo dekāžu laikā. Aktīvajā ka-

radarbībā tika iesaistīti tūkstošiem karavīru no dažādām NATO dalībvalstīm, arī no Latvijas. Morālam

savu iniciatīvu īstenošanai. Kādi ir bijuši nozīmīgākie veiksmes stāsti un neveiksmīgā pieredze, un, ko

septembrī apaļā galda diskusijā par attīstības sadarbības pieredzi Afganistānā un tās tālāku virzību.

Foto: Ansis Ivāns

Klimata izmaiņas, nabadzība un to uzraisītā migrācija ir arī Afganistānas problēma. Nozīmīga ir starptautiskā palīdzība veidā, kā to Dājkondi provincē veic Oxfam un ANO aģentūras — iesaistot vietējos iedzīvotājus aktīvā darbībā un lēmumu pieņemšanā, lai zivs vietā tiktu pasniegta makšķere. Fotografijā — OXFAM projekta [Building Resilient Livelihoods in Daikundi Province](#) pieredze, kas atbalsta sieviešu vadītu sociālo uzņēmējdarbību mandeļu audzēšanā un to sagatavošanā pārdošanai.

un fiziskam stresam tika pakļauti ne tikai karadarbībā iesaistītie, bet arī viņu ģimenes un tuvinieki. Kad pēc iesaistišanās aktīvā karadarbībā mājās ir atgriezušies Latvijas un citu valstu karavīri, aktuāls paliek jautājums, vai viņu ieguldītie pūliņi un patērētie resursi ir devuši vēlamu rezultātu? Vai īstenotās miera nodrošināšanas iniciatīvas ir veicinājušas konfliktu risinājumu, un kas būtu darāms tālāk?

Pašreizējā nestabilā drošības situācija Afganistānā apdraud arī starptautiskās attīstības sadarbības iniciatīvas. Īpaši tas attiecas uz nevalstiskajām organizācijām un mazajiem uzņēmējiem, kam nepietiek iespēju un līdzekļu, lai nodrošinātu pienācīgus drošības pasākumus

mēs no tā esam mācījušies?

Un visbeidzot, vislielākā loma ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā valstī ir pašiem Afganistānas iedzīvotājiem un Afganistānas sabiedrībai kopumā, kas uz šo brīdi ir novājināta militārajos un etniskajos konfliktos. Kā nodrošināt, lai īpaši sarežģītos drošības apstākļos, kādi šobrīd ir Afganistānā, mūsu palīdzība un pārmaiņu iniciatīvas sasniedz tos, kam tās visvairāk ir nepieciešamas, piemēram, meitenes un sievietes, kam ir būtiska ar reproduktīvo veselību saistītā palīdzība? Kā mēs varam pārliecināties, ka attīstības sadarbība stiprina nevis vājina afgāņu pilsoniskās sabiedrības telpu?

Šos jautājumus pārrunāsim 5.

Apalā galda diskusija ir būtisks notikums procesu virzībā, jo, lai arī NATO karavīri aktīvu karadarbību Afganistānā ir jau pabeiguši, taču iekšējie konflikti Afganistānā turpinās, un vietējie iedzīvotāji joprojām jūtas apdraudēti un izjūt karadarbības ietekmi uz ikdienas dzīvi. Tāpēc šajā diskusijā tiks izvērtēta līdzšinējā pieredze, un arī tiks veidoti

priekšlikumi situācijas uzlabošanai.

Starptautiska konference par saikni starp militāro drošību un globālo attīstību

Drošības jautājumi ir kļuvuši par vienu no ES prioritātēm, un liela loma tiek piešķirta tieši militārajai drošībai. Šī gada jūnija sākumā Eiropas Komisija lēma par [Eiropas Aizsardzības rīcības plānu](#) un kopīga Aizsardzības fonda izveidi, kas nodrošinās finansējumu vairāku miljardu eiro apjomā. EK aicina dalībvalstis palielināt aizsardzības izdevumus, veicot iemaksas šajā kopīgajā fondā, ko varēs izmantot līdz 2020.gadam. Šī fonda līdzekļus tiek plānots izmantot, lai stiprinātu dalībvalstu aizsardzības

spējas, veiktu izpēti aizsardzības jomā, izstrādātu un iegādātos militāro aprīkojumu, un pilnveidotu ES dalībvalstu turpmāku sadarbību aizsardzībā. Ir cerība, ka šis fonds palīdzēs ievērojami racionālāk izlietot esošo aizsardzības budžetu un attiecīgi uzlabot savu aizsardzību katrai valstij atsevišķi. Lai arī ir izskanējuši viedokļi, ka šis fonds nav sākums ceļam uz vienotiem ES militāriem spēkiem un radikāli nemainīs kopējo ES militāro spēku, līdz šim šāda militārā drošībā balstīta iniciatīva ES ir nebijis gadījums. Vai šis Aizsardzības fonds dos ieguldījumu miera un taisnīguma nodrošināšanā pasaulē? Un, vai šis fonds nebūs pretrunā ANO ilgspējīgas attīstības dienaskārtību 2030.gadam un atbalstīs pasaules un tai skaitā arī Latvijas ilgspējīgas attīstību?

Vai ir iespējams izveidot savstarpēju sapratni, vienotu skatījumu un abpusējas prioritātes starp divām nozīmīgām grupām — humānās un attīstības sadarbības praktiķiem un militārajiem spēkiem, kas nodrošina stabilitāti un drošību? Pirms pāris mēnešiem, 2017. gada maijā tika pieņemts jaunais ES attīstības politikas dokuments — jaunais konsenss par attīstību [Mūsu pasaulē mūsu cieņa](#),

[mūsu nākotne](#). Šis dokuments ir stūrakmens ES politikai attīstības jomā līdz 2030 gadam. Un lai arī šī dokumenta svarīgākās saturiskās prioritātes ir Programmas 2030. gadam prioritātes: cilvēki, planēta, labklājība, miers un partnerība, Eiropas Attīstības nevalstisko organizāciju konfederācija CONCORD to [kritizē par dubultas morāles dokumentu](#), proti, par tā tendenci kalpot Eiropas ekonomikas, komerciālajām, migrācijas un drošības interesēm.

Šajā dokumentā ir paplašināta oficiālās attīstības palīdzības (OAP) izpratne, tajā iekļaujot arī ar drošību saistītās iniciatīvas. Attīstības sadarbības organizācijas pauž bažas, ka šī paplašinātā OAP izpratne situācijā, kad valstīm un starptautiskajām organizācijām ir ierobežotas finansiālas iespējas, var radīt konkurējošus centienus, jo lielāko daļu no problēmām,

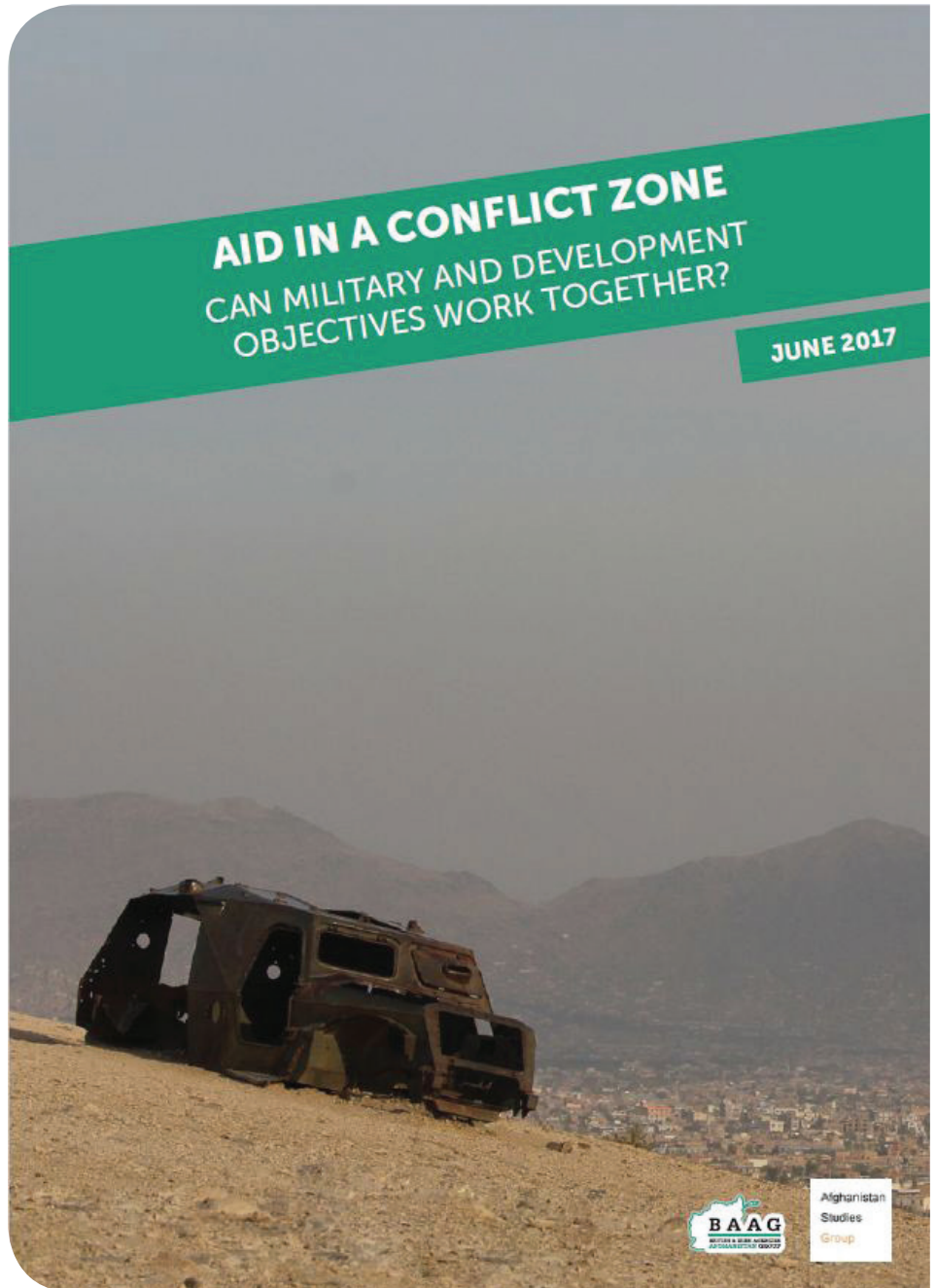
kas saistītas ar karu un bēgļiem, nevar atrisināt, palielinot līdzekļus ieročiem. Cilvēkus ir nepieciešams pasargāt no bada, nabadzības un kara, un tāpēc drošību nav iespējams nodrošināt tikai ar aizsardzības izdevumiem. Bet kā veiksmīgi atbalstīt attīstību nedrošās situācijās? Un, vai ir pareizi izmantot OAP līdzekļus militārās drošības uzturēšanai?

Ņemot vērā visus šos jautājumus, konferences Development and/or Security: which comes first? galvenais uzdevums ir izvērtēt izaicinājumus un sadarbības iespējas starp militāru iejaukšanos un attīstības sadarbību. Konferences pirmajā daļā ir plānota paneldiskusija par to, ko varam mācīties no pilsoniskās un militārās koordinācijas, kāda ir veiksmīgā un neveiksmīgā pieredze dažādos kontekstos, un kā humanitārie un attīstības projekti un iniciatīvas veicina vietējo

un globālo drošību. Otrajā daļā paneldiskusijas jautājumi skar nākotnes skatījumu: kā nodrošināt veiksmīgu sadarbību starp dažādām humānas palīdzības, attīstības un drošības jomās iesaistītajām pusēm, un kādas varētu būt sekas OAP izpratnes paplašināšanai, tajā iekļaujot arī ar drošību saistītās iniciatīvas. Diskusijās un atbilžu meklēšanā īpaši svarīgi ir nepazaudēt sasaisti ar vietējiem iedzīvotājiem, kas dzīvo krīzes situācijā un cer uz praktisku palīdzību, nevis teorētiskiem vai juridiskiem strupceļiem.

Dziļākai diskusiju saturu izpratnei projekta Mediji Attīstībai partnerorganizācija Lielbritānijas un Īrijas aģentūras Afganistānas grupa [BAAG](#) ir sagatavojusi ziņojumu [Aid in a Conflict Zone: Can military and development objectives work together?](#), kurā ir apkopotas BAAG un Londonas Karaliskās koledžas Afganistānas pētījumu grupas (Afghan Studies Group of King's College London) 2017.gada 16.februārī kopīgi organizētās paneldiskusijas nozīmīgākās atziņas. Šis Londonā organizētais pasākums ir ievads diskusijām par to, kas ilgtspējīgai globālai pasaulei ir prioritārs — attīstība vai drošība. Situācija Afganistānā ir veiksmīgs piemērs arī tāpēc, ka attiecības starp sabiedrību un militārajiem spēkiem nestabilās un konfliktos cietušās valstīs nav viennozīmīgs jautājums. Pēc NATO misijas Afganistānā noslēguma 2014.gada beigās to ir no-mainījusi NATO drošības atbalsta spēku operācija Resolute Support, kurā karavīri ieņem padomdevēju un dažāda līmeņa štābu virsnieku un instruktoru amatus, apmācot un sniedzot atbalstu Afganistānas

armijai. Šī gada jūnijā ir pieņemts lēmums, ka ASV Aizsardzības ministrija nosūtīs uz Afganistānu papildus gandrīz 4000 karavīru, ar to cerot iziet no strupceļa 2001.gadā uzsāktajā karā pret Afganistānas islāma nemiernieku grupējumu Taleban.

Starptautiskā apaļā galda diskusija un konference tiek īstenoti projekta Mediji Attīstībai (EYD2015: Media for Development, DCI-NSAED/2014/338-309) ietvaros, kas ir Eiropas Komisijas atbalstīts projekts ar mērķi, iesaistot medijus, veicināt sabiedrības

*izpratnes pilnveidi par savstarpējo saikni un izaicinājumiem globālā līmenī. Šis projekts tiek īstenots, sadarbojoties piecu jauno ES dalībvalstu organizācijām — [Mondo](#) un [Igaunijas Nacionālā TV un radio korporācija *Eesti Rahvusringhääling*](#) no Igaunijas, [People in Need](#) no Čehijas, Slovērijas [Nevalstisko Attīstības Sadarbības Organizāciju Platforma *MVRO*](#), [Zaļā Brīvība](#) no Latvijas, Eiropas Māja no Lietuvas, un divām organizācijām no vecajām ES dalībvalstīm — Somijas Mediju, komunikācijas un attīstības fonds [VIKES](#) un Lielbritānijas un Īrijas aģentūras Afganistānas grupa [BAAG](#).*

Zurnālistu drošība, preses brīvība un medijpratība: izaicinājumi informētas globālās sabiedrības veidošanā

Guntars Veidemanis
"Delfi" nacionālo ziņu nodaļa

Somijas Mediju, komunikācijas un attīstības fonds VIKES regulāri organizē žurnālistu mācību seminārus, un šogad maijā uz semināru "From Stereotypes to Covering Global Interdependencies — Training by Journalists for Journalists" aicināja jaunos žurnālistus. Mācību seminārā tematu par draudiem

žurnālistikai un žurnālistiem vērtīga nozares profesionāļi, kuri ir reportējuši gan no frontes līnijām karstajos punktos, gan vēstījuši par pretrunīgām un valdošajai kliķei netīkamām tēmām tur pat Somijā, gan aizstāvējušies no uzbrukumiem kiberpasaulē. Savas zināšanas viņi nodeva žurnālistu jaunajai paaudzei, kas bija plaši pārstāvēta — piedalījās ne tikai žurnālisti no Somijas un Skandināvijas, bet arī dzan no Baltijas valstīm, Čehijas, Slovākijas, Irākas un pat Somālijas.

Lai gan seminārā pārcilātās tēmas nefigurēja ap drošību vien, mans galvenais secinājums pēc dzirdētā — žurnālistiem nemitīgi uzglūn briesmas. Tās var izpausties gan kā risks savos rakstos iekļaut nepatiesus avotus un krist par upuri tvitera troļļiem, kuri allaž pēc mediju uzmanību piesaistošiem notikumiem pārpludina mik-

roblogošanas vietni ar melīgiem attēliem un informāciju, gan kā apdraudējums dzīvībai un veselībai, kad žurnālists izgaismojis organizētās noziedzības pasauli savā valstī.

"Būdama narkotiku karteļu zeme, Meksika joprojām ir mediju pārstāvjiem nāvējošākā Rietumu valsts. Kad žurnālisti atspoguļo organizētās noziedzības un politiskās korupcijas tēmas, viņi tūdaļ kļūst par mērķiem un nereti tiek aukstasinīgi nogalināti," rakstīts starptautiskās organizācijas [Reportieri bez robežām](#) 2017. gada pasaules preses brīvības indeksā, kur Meksika atrodama 147. vietā no 180. aplūkotajām valstīm.

Kopš 2000. gada Meksikā dzīvību zaudējuši 106 žurnālisti, šogad vien nonāvēti jau seši mediju pārstāvji, liecina preses brīvības novērotāju [Article 19](#) dati. Maijā ducis šāvienu laupīja pazīstamā žurnālista [Haviera Valdesa Kardenasa](#) (Javier Valdez Cárdenas) dzīvību. Ziņojot no narkotiku kara frontes līnijas, Kardenass izpelnījās drosmīga reportiera godu, kurš klusēšanu uzskatīja par ko līdzīgu "dzīvošanai nāves stadijā". Kad martā Čivavas štatā tika nogalināta žurnāliste [Miroslava Brīča](#), Kardenass [tvītoja](#): "Nogaliniet mūs visus, ja tas ir nāves spriedums par šīs elles atspoguļošanu. Nē klusumam!"

Šādai kategoriskai nostājai iebilst meksikāņu žurnāliste Elva Narsija (Elva Narcia), kura ilgus gadus strādājusi par ārzemju korespondenti, kā arī darbojusies britu

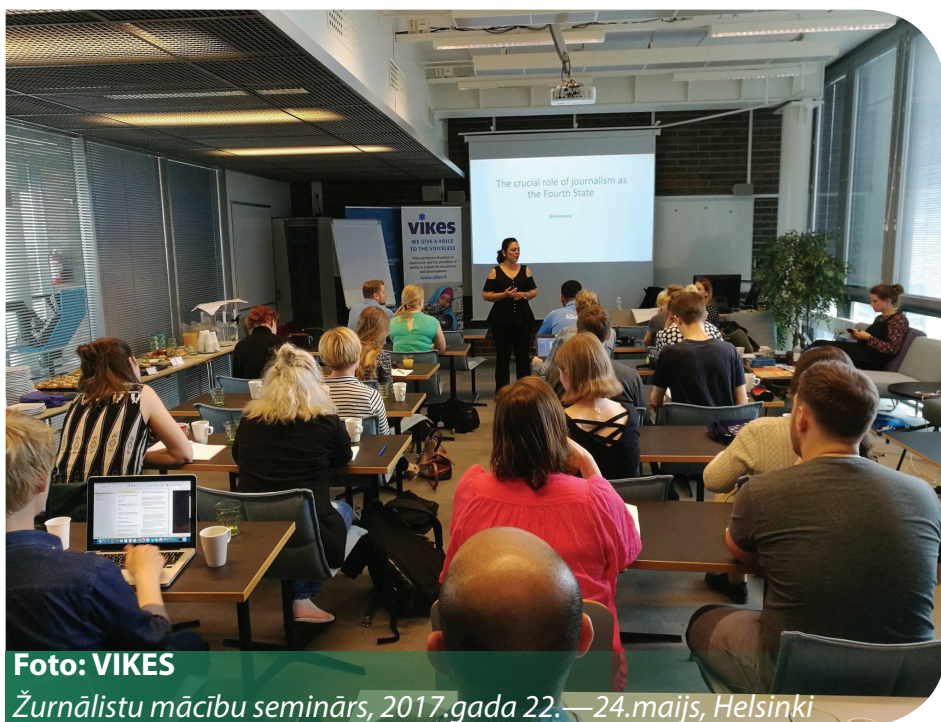

Foto: VIKES

Žurnālistu mācību seminārs, 2017.gada 22.—24.maijs, Helsinki

raidorganizācijā BBC. “Mēs neesam varoņi, mēs neesam mocekļi. Mums ir pašiem par sevi jā rūpējas. Nav neviens stāsts, kurš ir cilvēka dzīvības vērts. Kardenass bija drosmīgs, bet nav nekāda labuma tādām būt, ja tevi par to nogalina,” VIKES organizētajā seminārā pauž Narsija.

Elva Narsija

Vienlaikus Narsija norāda, ka lielākie zaudētāji karā pret Meksikas žurnālistiem ir sabiedrība, kuras iespējas saņemt informāciju ietekmē ne tikai žurnālistu slepkavošana, bet arī mediju pārstāvju kukuļošana, pašcenzūra un valdības apmaksātas informācijas uzdošana par žurnālistiku. Neglaimojošu stāstu publicēšanu valdība nereti aptur, piekukuļojot žurnālistus ne tikai ar naudu, bet arī ar jaunām automašīnām, mājām un ceļojumiem. “Kā gan žurnālists, kurš mēnesī pelna ap 200 eiro, var no kā tāda atteikties?” — vaicā Narsija. Bet sabiedrība pamana šos gadījumus. Narsija lēš, ka tieši tāpēc 20% degvielas cenu pieaugums Meksikā gada

sākumā [izraisīja plašus protestus](#), bet kārtējā žurnālista noslepkavošana paliek bez īpašas ievēribas no sabiedrības.

Preses brīvības indeksa absolūtā līdere šogad ir Norvēģija. “Mediji ir brīvi un žurnālisti nesastopas ar cenzūru vai politisko spiedienu. Vardarbība pret žurnālistiem ir reta parādība, lai gan pēdējos gados saņemti draudi no islāma radikāļiem,” [rakstīts indeksā](#). Taču pat šķietamā mediju idillē neiztikt bez sarežģījumiem. Martā par apvienošanos, lai radītu faktu pārbaudei veļtītu rīku “Faktisk”, paziņoja sīvākie norvēģu konkurenti un mediju tirgus līderi — VG, “Dagbladet” un sabiedriskais raidītājs NRK. Kāpēc? Apvienošanās paziņojumā, izlasot frāzes “falske nyheter” un “alternative fakta”, vairāk jautājumiem nevajadzētu rasties.

“Internets ir izmainījis spēles noteikumus. Melot tagad ir viegli un lēti. Nepatiesās ziņas izplatās daudz straujāk par īstajām. Tā ir problēma ne tikai Norvēģijā, bet it visur pasaulē,” sarunu festivālā LAMPA stāstīja VGTV direktore Helje Solberga (Helje Solberg), kura jaunizveidotajā faktu pārbaudes projektā “Faktisk” ieņem valdes priekšsēdētājas amatu. “Mēs ar pārējiem medijiem esam sīvi konkurenti, bet esam pārliecināti, ka varam sadarboties. Mums jāveicina sadarbības kultūra. Mēs vienlaikus varam gan sastrādāties, gan konkurēt.” Vairākas faktu pārbaudes vietnes [darbojas arī ASV](#), piemēram, “Snopes”, “PolitiFact” un “Factcheck.org”, apvienojoties vairākiem Lielbritānijas un Francijas medijiem, izveidots [“CrossCheck”](#).

Taču nepatiesās ziņas (*fake*

Helje Solberga

news) ir izplūdis termins, kas gan dažādi izpaužas, gan slēpj dažādu motivāciju. Par nepatiesām ziņām var dēvēt gan klaju propagandu, piemēram, rakstu “Jaunais ASV prezidents Donalds Tramps ir nolēmis vairs nefinansēt Baltijas valstis”, kas publicēts vietnē “rubaltic.ru” — kā [noskaidroja](#) Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centrs Re:Baltica — Kremļa finansētā projektā. Bet nepatiesas ziņas var būt arī slikta žurnālistika, piemēram, blogeres un uztura speciālistes [Ksenijas Andrijanovas](#) iekļūšana vairākos ziņu portālos ar izdomātu stāstu par to, kāpēc latviešiem nevajadzētu ēst ķiplokus un banānus. Portāli gluži vienkārši nepārbaudīja, kas ir “sertificētā dziedniece Laila Ozoliņa” par kuru uzdevās Andrijanova un, vai tāda patiešām eksistē. Savukārt iemesls nepatieso ziņu radīšanai var būt gan uzticības graušana demokrātijai, kas ievēpta pieminētā “rubaltic.ru” un citu Maskavas sponsorētu vietņu rakstos, gan peļņas gūšana, ko veiksmīgi īstenoja [bariņš pusaudžu Maķedonijā](#) ASV priekšvēlēšanu kampaņas laikā, gan veids, kā ar bartera darījumu ietaupīt uz friziera un manikīra apmeklējumu. Pēdējo pieprot “Vip klubs” īpašnieks Rai-

vis Raspopovs, kurš Re:Baltica par savu ziņu mājaslapu [paskaidroja](#): “Portāls ir izklaides vietne atslodzei no ikdienas. Visu nevajadzētu ņemt nopietni.”

Sociālajos medijos nepatiesā informācija izplatās gan apzināti, to “pastiprinot” caur [botu tīkliem un troļļu rūpnīcām](#), gan neapzināti, cilvēkiem nepārbaudot informāciju, kurai pirmo emociju iespaidā uzklīkšķināts “dalīties”. Latvijas gadījumā neiedrošina arī fakts, ka trešdaļa iedzīvotāju uzticas sociālajos tīklos publiskotajai informācijai, liecina “Latvijas fakts” šā gada jūnijā veikta [aptauja](#). Gandrīz 40% jauniešu vecumā no 15 līdz 24 gadiem ar sociālajos tīklos atrasto informāciju dalās, to nepārbaudot. Citi aptaujas rādītāji — ceturtdaļa respondentu uzskata, ka informācija dažādos medijos ir vienāda vai ļoti līdzīga. Puse piekrīt, ka avīzēs, radio un televīzijā atrastai informācijai var droši uzticēties. Tikai 40% ir pārliecināti, ka prot atpazīt uzticamu informāciju no tendenciozas un sabācības. Interesanta ir arī Latvijas iedzīvotāju iedomība medijpratības jautājumos, proti, 83% respondentu apgalvoja, ka mediju saturs ietekmē sabiedrības uzskatus, bet vien 47% aptaujāto piekrita tam, ka mediju sniegtā informācija ietekmē

arī viņus pašus.

Balstoties uz aptaujas rezultātiem, Kultūras ministrija secinājusi — puse Latvijas iedzīvotāju nevar lepoties ar augstu medijpratību, proti, nespēj meklēt, analizēt un kritiski izvērtēt mediju vēstījumus. Īstermiņa risinājuma šai problēmai nav. Valsts turpina apmācīt bibliotekārus un skolotājus. Lai izglītotu pašus mazākos — 1. un 2. klases skolēnus — drīzumā talkā ņems [no Zviedrijas aizgūtus mācību līdzekļus](#), kur iekļautas tēmas par drošību internetā, propagandu un sociālajiem medijiem. Ķekavas Jauniešu iniciatīvu centrā par astoņus līdz 14 gadus vecu jauniešu mediju prasmēm rūpes uzņēmusies Simona Šjadīte, kura savos pulciņos māca bērniem kritisko domāšanu. “Bija ļoti interesanti vērot, kā bērni mainās līdz ar katru apmeklējumu. Ja sākotnēji es dzirdēju frāzes “bet skolotāj, tur taču tā ir rakstīts, viņi nemelos,” tad tagad es dzirdu — “jūs pārbaudījāt, kas tur rakstīts?” — stāsta Šjadīte, kas Rīgas Stradiņa universitātē pabeigusi žurnālistikas bakalaura programmu. “Es nekad neesmu mācījusi, kura ir patiesa vai nepatiesa ziņa, jo tas būtu pārāk subjektīvi. Es vienmēr esmu mācījusi, kā pārbaudīt avotus, ka

ikvienai ziņai ir otra puse,” — teic Šjadīte.

Žurnālistikas pulciņš gan nav vienīgā iniciatīva medijpratības un vides

uzlabošanai. Pašu spēkiem cīņā pret Krievijas interneta troļļiem metusies [“elfu” vienība](#). Valsts finansējumu saņēmis “Latvijas Avīzes” projekts [“LA atmasko”](#). Faktu pārbaudes rīka izveidei “Re:Baltica” no “Google” [saņēmusi 50 000 eiro](#). Jau vairākus gadus darbojas Latvijas sabiedrisko mediju portāla [“Melu detektors”](#) un ar faktu pārbaudi mēdz nodarboties arī lielākie pašmāju portāli.

Taču par mediju vidi jā rūpējas arī mums katram. Labs un vienkāršs sākums ir [“quotes.euronews.com”](#) izmantošana, lai pārbaudītu, vai Einšteins tik tiešām ir teicis to, ko ik pa laikam apgalvo bildes “Facebook”. Tāpat kā ieteicams lēni skaitīt līdz 10, pirms dusmās nolamāt draugu par kādu izdarību, ieteiktu nogaidīt pāris minūtes pirms dalīties ar informāciju sociālajos tīklos, it īpaši, ja tās virsraksts sadusmo vai šokē. Ja nīknākie mediju konkurenti var peļņas intereses nobīdīt otrajā plānā, lai uzlabotu mediju vidi Norvēģijā, tad arī mēs varam dot savu artavu, lai Latvijas mediju ekosistēmu padarītu kvalitatīvāku.

Autora dalība VIKES mācību seminārā ir daļa no projekta Mediji attīstībai (EYD2015: Media for Development, DCI-NSAED/2014/338-309), kas ir Eiropas Komisijas atbalstīts projekts ar mērķi, iesaistot medijus, veicināt sabiedrības izpratnes pilnveidi par savstarpējo saikni un izaicinājumiem globālā līmenī. Raksts ir sagatavots ar Eiropas Savienības finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild autors, un tas nekādā veidā neatspoguļo Eiropas Savienības oficiālo viedokli.

Attēls: Donald Gordon Addis

Mazais 100—gades pilsonis iesoļo Latvijas skolās

Mazais 100-gades pilsonis

Biedrība “Latvijas Pilsoniskā alianse” jau septiņus gadus rīko kampaņu “Mazais pilsonis”, taču par godu Latvijas simtgadei kampaņa pēdējos divus gadus ir adaptēta uz “Mazais 100—gades pilsonis”. Kampaņas ietvaros nevalstisko organizāciju — biedrību un nodibinājumu — pārstāvji dodas uz skolām, lai interaktīvi un saturīgi izglītotu jauniešus par sabiedrības līdzdalību, lai iepazīstinātu ar nevalstiskam sektoram saistītiem jautājumiem, tādējādi veicinot jauniešu izpratnes paugstināšanu par pilsoniskā aktīvisma nozīmi.

Nodarbības skolās notiek, izmantojot interaktīvu spēli, saskaņā ar biedrības “Latvijas Pilsoniskā alianse” izstrādātu metodoloģiju, kas saucas “Četri stūri”. Metodoloģija ļauj sniegt strukturētu informāciju par noteiktiem pasākumiem, kurus īsteno organizācijā, kas viesojas skolā, kā arī ietver interaktīvo daļu, kas ļauj diskusiju veidā izglītot jauniešus par to, kā būt pilsoniski aktīviem, atklāti runāt par iespējam iesaistīties nevalstisko organizāciju darbā un uzdot jautājumus, kas ir neskaidri saistībā ar valsts attīstību un sabiedriski politisko dzīvi.

2016.gadā, uzsākot kampaņu “Mazais 100—gades pilsonis”, tika izvirzīts mērķis pēc trīs gadiem — uz Latvijas 100 gadu jubileju — par pilsoniskām aktivitātēm izglītot vismaz 1200 jau-

niešu visā Rīgas reģionā, taču jau pirmajā gadā skolu vēlme piedalīties kampaņā bija milzīga, un dažādās Rīgas reģiona pašvaldībās tika izglītoti 1272 skolēni.

Ja arī Jūsu mācību iestāde vai organizācija vēlas piedalīties kampaņā “Mazais 100—gades pilsonis” vai citādos formātos uzzināt ar pilsonisko līdzdalību saistītiem jautājumiem, sazinieties ar biedrību “Latvijas Pilsoniskā alianse”, rakstot uz e-pastu alianse@nvo.lv vai zvanot pa tālruni 67846464.

Projekts iekļauts Latvijas valsts simtgades Rīgas programmā. Latvijas valsts simtgades Rīgas programmas pasākumi tiek īstenoti ar Rīgas pašvaldības finansiālu atbalstu.

Bērnu labsajūta un labklājība Baltijas valstīs

Latvijas Bērnu labklājības tīkls sadarbībā ar NVO partneriem no Lietuvas, Igaunijas un no Zviedrijas īstenoja projektu [Bērnu labsajūta Baltijas valstīs](#). Projekta ietvaros 2017. gadā ir veikts pētījums par bērnu labsajūtu Baltijas valstīs, kur Latvijā tika aptaujāti vairāk kā 1500 bērni vecumā no 10 līdz 17 gadiem par viņu labsajūtai svarīgākajām jomām un dzīves vidēm. Papildus bērnu subjektīvajiem vērtējumiem tika apkopoti statistikas dati, kas jāva novērtēt, vai un kādā mērā pastāv kopsa-

Bērnu labsajūta Baltijas valstīs

Rīga, 29.maijs 2017

Pētījuma līdzfinansētājs:

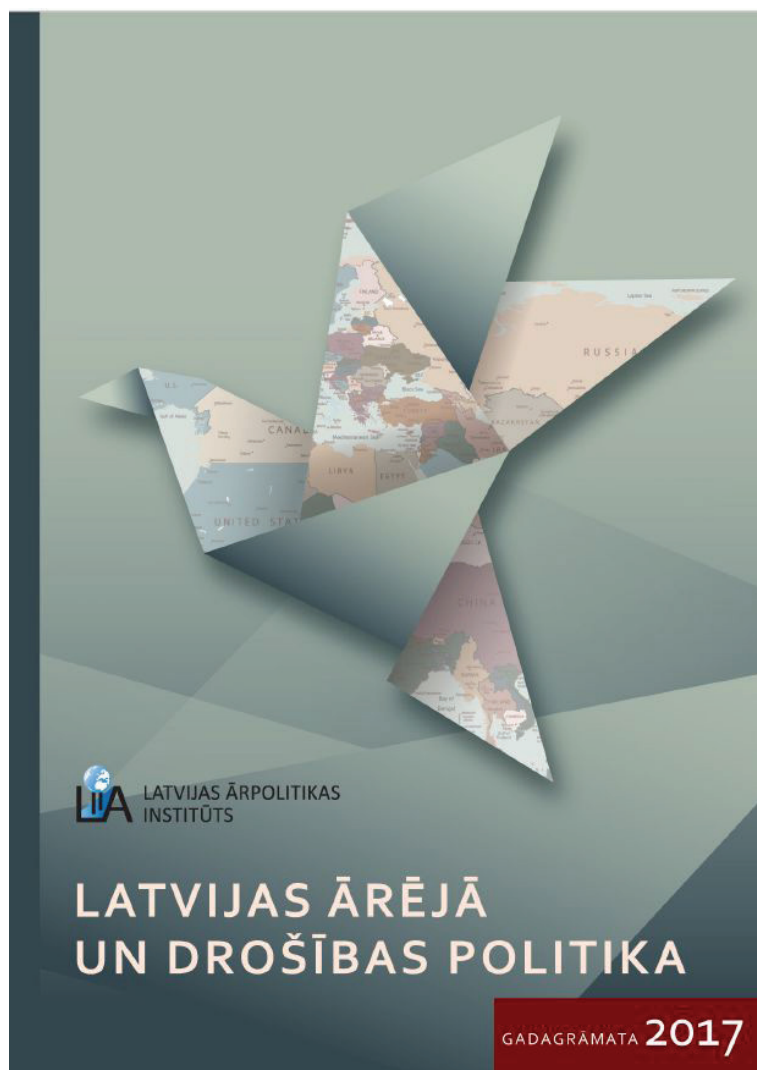

karība starp objektīvo situāciju, piemēram, veselības rādītājiem, izglītības un materiālās nodroši-

nātības rādītājiem un to, kā paši bērni novērtē savu situāciju un kopējo labsajūtu.

Latvijas ārējās un drošības politikas aktualitātes

Latvijas ārējo un drošības politiku izvērtē Latvijas Ārpolitikas institūts (LĀI), kas savās publikācijās informē sabiedrību un sniedz rekomendācijas ārpolitikas veidotājiem un lēmumu pieņēmējiem. Publikācijā [Latvijas ārējā un drošības politika. Gadagrāmata 2017](#) ir iekļauti dažādu ekspertu un viedokļu līderu raksti par Latvijas ārējās un drošības politikas lēmumiem, apsvērumiem un notikumiem 2016. gadā, kā arī aprakstīti starptautiskie un reģionālie izaicinājumi, kas Latviju sagaida 2017. gadā.

Inspiring!

YOUTH ORGANISATIONS CONTRIBUTION
TO CITIZENSHIP EDUCATION

Eiropas jauniešu organizācijas būvē pilsoniskās izglītības tiltu ar formālās izglītības iestādēm

Publikācijā [Inspiring Change: The Contribution of Youth Organisations to Citizenship Education in Europe Today](#) atradīsi pieredzes aprakstu, kā jauniešu organizācijas īsteno pilsonisko izglītību. Šīs publikācijas mērķis ir būt par atskaites punktu un iedvesmas avotu visām ieinteresētajām pusēm, jo īpaši tiem, kas ir saistīti ar formālo

izglītību. Publikācija balstās uz aptauju, ko Eiropas Jaunatnes forums veica 2016. gada februārī un martā, lai izveidotu pārskatu par jaunatnes organizāciju pieredzi un analizētu viņu ieguldījumu aktīvas pilsonības un sociālās iekļaušanas kompetences pilnveidē. Publikācija piedāvā pilsoniskās izglītības pe-

dagoģisko pieeju kritisku analīzi, un sniedz piemērus par sadarbību starp jaunatnes organizācijām un formālās izglītības iestādēm visā Eiropā. Visbeidzot, publikācija iezīmē vairākus Eiropas Jaunatnes forumā radušos ieteikumus pilsoniskās izglītības tālākai attīstībai.